

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Taloushallinto

2018

Minna Alhonen

NUORTEN AIKUISTEN MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

– Syyt ja seuraukset

Minna Alhonen

NUORTEN AIKUISTEN MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

- Syyt ja seuraukset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maksuhäiriömerkinnän esiintyvyyttä nuorten aikuisten keskuudessa. Maksuhäiriömerkinnän esiintyvyyden lisäksi haluttiin selvittää mitkä tekijät vaikuttavat merkinnän syntyyn, mitä siitä seuraa, miten merkinnästä selviydytään sekä yleistä tietämystä maksuhäiriömerkinnästä. Kohderyhmänä olivat 18-29 -vuotiaat nuoret aikuiset.

Kyselytutkimus toteutettiin sähköisenä verkkolomakekyselynä, jota jaettiin nuorten aikuisten suosimassa sosiaalisessa mediassa, Facebookissa. Vastauksia saatiin 1128, joista yli 21 prosentilla oli kokemusta maksuhäiriömerkinnästä. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella tutkimustavalla ja lomakkeen kysymykset olivat strukturoituja, jotta tutkimustulos olisi mahdollisimman luotettava. Lomake jaettiin kolmeen osioon: taustatiedot, kulutuskäyttäytyminen ja maksuhäiriömerkintä. Teoreettinen viitekehys on rakennettu kirjallisuuden, artikkelien, aiemmin toteutettujen tutkimusten sekä maksuhäiriömerkintää säätelevien lakien pohjalta. Teoriaosuus jaettiin myös kolmeen osioon: maksuhäiriömerkintä ja synty, merkinnän seuraukset sekä merkinnästä selviytyminen. Teoriaosuus ja tutkimustulokset sidottiin yhteen ristiintaulukoinnin avulla, jotta kokonaiskuva hahmottuu lukijalle helpommin.

Maksuhäiriömerkinnästä voidaan todeta, että esiintyvyys on nuorilla aikuisilla korkealla tasolla. Nuorten taloudellinen tilanne on viime vuosina heikentynyt huomattavasti, millä oli yhteys merkinnän syntyyn. Esiintyvyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat lisäksi kulutuskäyttäytyminen, matala koulutusaste sekä perhe- ja työsuhteet. Maksuhäiriömerkintä sulkee pois tai ainakin tuo mukanaan huonommat sopimusehdot esimerkiksi kulutusluotoissa ja osamaksusopimuksissa sekä pankki- ja vakuutuspalveluissa. Merkinnällä todetaan olevan vaikutusta myös asumiseen ja työelämään. Selviytymiskeinoja on onneksi useampi. Velallisen maksukyky, oma-aloitteisuus sekä toimenpiteet merkinnän synnyttyä vaikuttavat selviytymismahdollisuuksiin. Yleistä tietämystä merkinnästä tulisi tutkimustulosten perusteella kohentaa.

ASIASANAT:

Luottotieto, luottotietorekisteri, maksuhäiriömerkintä, perintä, ylivelkaantuminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration | Financial Management

2018 | 54 pages, 5 pages in appendices

Minna Alhonen

PAYMENT DEFAULT OF YOUNG ADULTS

- Causes and Consequences

The aim of this thesis was to look into the incidence rate of payment default among young adults. Another goal was to find out which are the reasons to get the entry, what are the consequences, how to recover as well as the level of common knowledge of payment default. The target group was young people at age of 18-29 years.

The survey was carried out in the form of an electronic web form. The questionnaire was published for young adults on Facebook. There were 1128 responses and 21 percent of the respondents had experienced the payment default. This study was implemented as quantitative research. Questions in query form were structured so that replies could be considered as reliable as possible. (The form was divided into three sectors; background information, consumer behavior and the knowledge of the payment default). Theoretical framework was based on literature, scientific articles, on results of previous examinations, as well as on the legislation of payment default. (The theory section was divided into three paragraphs; conditions from which the payment default originates, their consequences and how to recover) The results of research are linked by using the crosstab tables, so that it was easier for the reader to compose an overall picture.

Results show that the incidence rate of the entries of payment defaults for young adults is on high level. The financial situation of young people has become considerably worse during the past few years. This has a clear connection to the rise of payment default. Other contributing factors are consumer behavior, low educational level as well as employment and family relationships. Getting the entry of payment default can make it impossible for a young adult to get consumer credit nor installment credit. At least it has negative impact on negotiations concerning contract terms, banking and insurance services. The entry effects also on renting a department and getting specific jobs. Fortunately, there are many ways to get out of situation. The debtor's paying capacity, initiative and activities to manage the situation, make it easier to survive. Based on the results of the research it is clear that the general knowledge of the entry should be improved.

KEYWORDS:

Credit information, credit information register, payment default, debt collection, over-indebtedness

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ	8
2.1 Velkaongelmien nykytila	8
2.2 Maksuhäiriömerkintätietojen käyttö ja hyvä perintätapa	9
2.3 Luottotietorekisteri ja maksuhäiriökoodit	10
3 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SYNTY	12
3.1 Kulutusluotto ja osamaksukauppa	12
3.2 Lainat ja lainan takaus	13
3.3 Ulosottoperintä	14
3.4 Tuomioistuin ja rikosoikeudelliset velat	15
4 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SEURAUKSET	16
4.1 Kulutusluotto ja osamaksukauppa	16
4.2 Pankki- ja vakuutuspalvelut	17
4.3 Asuminen ja työ	17
5 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄSTÄ SELVIYTYMINEN	19
5.1 Maksuvara ja vapaaehtoinen sovintomenettely	19
5.2 Kunnan talous- ja velkaneuvonta ja sosiaalinen luotto	20
5.3 Takuusäätiön takaama pankkilaina	21
5.4 Lakisääteinen velkajärjestely	21
5.5 Ulosotto, varattomuus ja velan vanhentuminen	22
6 KYSELYTUTKIMUS NUORILLE AIKUISILLE	24
6.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen kohde	24
6.2 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteuttaminen	24
6.3 Luotettavuuden mittaaminen	25
7 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	27
7.1 Taustatiedot	27
7.2 Kulutuskäyttäytyminen	31
7.3 Maksuhäiriömerkintä	37

8 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
-------------------------	-----------

LÄHTEET	50
----------------	-----------

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje
Liite 2 Kyselylomake

KUVIOT

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.	27
Kuvio 2. Maksuhäiriömerkinnän ristiintaulukointi sukupuolien välillä.	28
Kuvio 3. Vastaajien asumismuoto.	29
Kuvio 4. Ristiintaulukointi työsuhteen ja maksuhäiriömerkinnän välillä.	30
Kuvio 5. Vastaajien jakauma korkeimman suoritettun koulutuksen välillä.	31
Kuvio 6. Maksuhäiriömerkinnän vaikutus nettotuloihin.	32
Kuvio 7. Maksuhäiriömerkinnän vaikutus ostopäätökseen.	33
Kuvio 8. Suurimmat ostopäätökseen vaikuttavat tekijät.	34
Kuvio 9. Vastaajien suurimmat menoerät vuosittain.	35
Kuvio 10. Yksittäin vastattujen lainojen vastausprosentit.	36
Kuvio 11. Vastaajien kokemukset maksuhäiriömerkinnästä.	37
Kuvio 12. Maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneet tekijät.	38
Kuvio 13. Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset elämään.	39
Kuvio 14. Vastausjakauma maksuhäiriömerkinnän jälkeisistä toimenpiteistä.	41

TAULUKOT

Taulukko 1. Yleinen tietämys maksuhäiriömerkinnästä. punaisella väärät ja vihreällä oikeat vastaukset, mustalla neutraalit.	44
---	----

1 JOHDANTO

Maksuhäiriömerkinnät nuorilla aikuisilla ovat puhuttaneet viime aikoina paljon Suomessa. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on tällä hetkellä ennätyslukemissa. Yksityshenkilöt velkaantuvat huolestuttavaa vauhtia. Vaikka ylivelkaantumisesta johtuvat maksuhäiriömerkinnät ovatkin koko yhteiskunnalle murheellinen asia, on merkinnän suurin vaikutus kuitenkin maksuhäiriömerkinnän saaneella henkilöllä. Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa montaa arkista asiaa.

Opinnäytetyössä tutkitaan maksuhäiriömerkinnän esiintyvyyttä nuorten aikuisten keskuudessa. Kohderyhmänä ovat 18-29 -vuotiaat nuoret. Maksuhäiriömerkinnän esiintyvyyden lisäksi tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat maksuhäiriömerkinnän syntyyn, mitä merkinnästä seuraa sekä mitä keinoja on merkinnästä selviytymiseen. Tutkimuksen tavoitteena on myös saada tietoa siitä, kuinka paljon maksuhäiriömerkinnästä tiedetään yleisesti nuorten keskuudessa.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella tutkimustavalla, sähköisenä verkkolomakekyselynä. Kysely julkaistiin sosiaalisessa mediassa, Facebookissa. Tutkimus on jaettu kolmeen osioon: taustatiedot, kulutuskäyttäytyminen ja maksuhäiriömerkintä. Vastauksia analysoidaan taulukkolaskentaohjelma Excelin avulla. Teoriaosuus ja tutkimustulokset sidotaan yhteen ristiintaulukoinnin avulla, jotta kokonaiskuva hahmottuu lukijalle helpommin. Teoriaosuudessa perehdytään maksuhäiriömerkinnän syntyyn vaikuttaviin tekijöihin, seurauksiin sekä selviytymiskeinoihin merkinnän jälkeen. Teoreettista viitekehystä on rakennettu kirjallisuuden, artikkeleiden, aiemmin toteutettujen tutkimusten sekä maksuhäiriömerkintää säätelevien lakien pohjalta.

Kulutusyhteiskunnassamme rahan käyttö ei ole niin säännösteltyä kuin ennen. Kun menot ylittävät tulot, eletään velaksi. Maksamattomat laskut, erääntyneet kulutusluotot sekä osamaksuvelat johtavat usein häiriömerkintään luottotietorekisterissä. Merkinnän synnyn taustatekijöinä ovat usein nuorten kulutuskäyttäytyminen, matala koulutusaste sekä perhe- ja työsuhteet.

Maksuhäiriömerkintä sulkee kokonaan pois tai vaikuttaa ainakin merkittävästi sopimusehtoihin pankki- ja vakuutuspalveluissa sekä kulutusluotto- ja osamaksusopimuksissa. Merkintä saattaa vaikuttaa myös nuoren asumiseen sekä työllistymiseen. Maksuhäiriömerkinnän syntyyn vaikuttaa usein moni tekijä. Opinnäytetyössäni ei syvennyttä maksuhäiriömerkinnän ja mielenterveyden välisiin vaikutuksiin.

Onneksi maksuhäiriömerkinnästä selviytymiseen löytyy useita vaihtoehtoja. Selviytyäkseen häiriömerkinnästä ei tarvitse olla yksin, esimerkiksi kuntien talous- ja velkaneuvojat ovat apuna. Velallisen maksukyky, oma-aloitteisuus sekä toimenpiteet merkinnän synnyttä vaikuttavat selviytymismahdollisuuksiin. Selviytymisvaihtoehdot ovat vapaaehtoisia tai lakisääteisiä. Alkuun suositellaan kokeilemaan vapaaehtoisia sovintomenettelyjä, mutta mikäli näissä ei päästä yhteisymmärrykseen velallisen ja velkojan välillä, tulee velallisen harkita lakisääteisiä menettelyjä.

Aiheeni on erittäin ajankohtainen, koska maksuhäiriömerkinnän omaavia henkilöitä on tällä hetkellä enemmän kuin koskaan ennen. Tieto maksuhäiriömerkinnän aiheuttajista ja sen seurauksista saattaa toimia varoittavana esimerkkinä ja näin ehkäistä merkintöjen syntyä.

2 MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

Säästäväisyys oli ennen hyve, nykyään pahe, ainakin jos säästöt tehdään kotitalouksissa. Hyvä kansalainen on hyvä kuluttaja ja shoppailija, joka hankkii uutta tekniikkaa, syö ulkona, kuluttaa palveluita ja pistää rahan kiertoon. Jos se ei muuten onnistu, niin sen voi tehdä velkarahalla. (Hänninen & Hänninen 2015, 67.)

Luottottuminen on tullut yhä helpommaksi ja vapaammaksi. Yhteiskuntaamme kuvailaankin rahankäytön vuoksi luottoyhteiskunnaksi. Luotto ei ole enää se viimeinen vaihtoehto, vaan siitä on tullut enemmänkin ansiotulojen jatke. Luottomarkkinoille on tullut kysynnän kasvun ja tarjonnan mukana uusia toimijoita. Kivijalkapankkien lisäksi rahoitusyhtiöt ovat löytäneet paikkansa luottomarkkinoilla. (Makkonen 2012, 21-22.)

Maksuhäiriömerkintä luottotietorekisterissä, kansan kielellä luottotietojen menetys, mielletään usein negatiiviseksi seikaksi. Velallisella merkintä voi kuitenkin katkaista velka-kierteen ja olla näin ollen hyvä asia. (Taloustaito, 2017.) Luottotietorekisteriin merkityn maksuhäiriömerkinnän tarkoitus on kertoa luotonmyöntäjälle, että kyseinen kuluttaja on laiminlyönyt aiempia velvoitteitaan ja luottotappioriski luotonmyöntämiselle tai laskulla myyntiin on tavallista korkeampi (Makkonen 2012, 96). Merkintä on tiivistetty luottotietorekisteriin useasta lähteestä. Maksuhäiriötietoja voi olla esimerkiksi kaupparekisterissä, yrityksissä, oikeusistuimissa tai perintätoimistoissa. (Palpolo & Kiljala 2005, 142.)

2.1 Velkaongelmien nykytila

Tilastokeskuksen tulojakotilastoista vuosina 2010-2014 selviää, että nuorten taloudellinen tilanne on heikentynyt viime vuosina. Alle 25 –vuotiailla tulot olivat pienentyneet kyseisellä ajanjaksolla kuusi prosenttia ja 25-34 –vuotiailla kaksi prosenttia. (Tilastokeskus, 2016.) Pienituloisuus vaivaa juurikin nuoria aikuisia. Alle 35-vuotiaat nuoret kuuluvat pienituloisten joukkoon muita ikäryhmiä useammin. Yli puolet kaikkein pienituloisimmista on 18-34 –vuotiaita, selviää Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta vuodelta 2016. (Tilastokeskus, 2018.)

Toimeentulotuki muodosti ison osan nuorten aikuisten tulolähteistä vuonna 2017. Lähes 140 000 kotitaloutta sai pelkästään maaliskuussa vuonna 2017 toimeentulotukea, joista yli 25 prosenttia oli Kansaneläkelaitoksen mukaan 18-24 –vuotiaita. (Toimeentulotuki

elättää isoa nuorten aikuisten, 2017.) Suomen Asiakastiedon mukaan maksuhäiriömerkintä on yleisempää miehillä kuin naisilla. Suurin syy merkintään vuonna 2015 olivat kulutusluotot. (Taloussanomat, 2016.)

Maksuhäiriömerkintöjä on vuonna 2018 yli 376 000 henkilöllä. Huolestuttavaa on, että maksuhäiriön omaavien henkilöiden määrä on pysynyt lähes samassa kuin viime vuonna, vain merkintöjen määrä on lisääntynyt. Yksityishenkilöillä on merkintöjä useampi kuin yksi, keskimäärin jopa 15 kappaletta henkilöä kohden. (Mannermaa, 2018.) Jo ainoastaan vuoden 2018 ensimmäiselle neljännekselle mahtui uusia merkintöjä 606 000 kappaletta, 155 000 henkilöllä. Tämä on lähes 3000 henkilöä enemmän kuin vuosi sitten. (Maksuhäiriöisten henkilöiden ennätysmäärä, 2018.)

Vuoden 2017 aikana ulosottovelallisia oli 559 000 henkilöä. Ulosottovelkaa vuoden lopussa oli yhteensä jopa 4,5 miljardia euroa. Ulosottovelallisista luonnollisia henkilöitä oli 93 prosenttia. Luonnollisilla henkilöillä oli velkaa keskimäärin 17 600 euroa henkilöä kohden, joka on yli 1 100 euroa enemmän kuin vuotta aiemmin. (Juvonen, 2018.) Velalliset ovat joutuneet perintätoimistojen ja ulosoton kanssa tekemisiin kalliiden sosiaali- ja terveyshuollon maksujen vuoksi. Näiden julkisten maksujen lisäksi kulutusluotot ja monet arkiset taloudenhoidon asiat vaikuttavat ylivelkaantumiseen. (Eduskunta, 2018.)

Nuorten yhteydenotot perintätoimistoon ovat usein huolettomia. Yhteydenotoissa halutaan kuitenkin selvittää, miten veloista suoriudutaan parhaimmalla mahdollisella tavalla. Nuorille tulisi opettaa myös kouluissa taloustietämyksen perusasioita. Huolestuttavaa on, että moni nuori ei tiedä esimerkiksi talouden perustermejä, kuten maksuhäiriömerkintä tai viivästyskorko. (Autio & Paju 2005, 117.)

2.2 Maksuhäiriömerkintätietojen käyttö ja hyvä perintätapa

Maksuhäiriömerkinnän syntyperusteet, edellytykset, säilyttäminen, luovuttaminen ja käyttäminen on määritelty luottotietolaissa (Luottotietolaki 1§). Luottotietoja ei saa tarkistaa kuka vain eikä ilman perusteltua ja lainmukaista syytä. Jokaisella yksityishenkilöllä on lakisääteinen tarkastusoikeus tarkistaa omat luottotietonsa kerran 12 kuukaudessa veloituksetta. (Lindström 2014, 133-134.) Luottotietojen luovuttaminen on lain mukaan sallittua luoton myöntämiseen, valvontaan ja perinnän suunnitteluun sekä takauksen hyväksymistä tai antamista varten. Luottotiedot saa tarkistaa myös siinä tapauksessa, kun sopimuksenteosta ei voida kieltäytyä ja laaditaan sopimusehtoja. (Luottotietolaki 19§.)

Työnhakuvaiheessa työnhakijan luottotiedot saa selvittää, mikäli haettava työtehtävä sisältää varojen tai luottojen käsittelyä tai valvontaa, taloudellisten sitoumuksen tekemistä, liike- tai ammattisalaisuuksia taikka valvomatonta työskentelyä yksityiskodissa (Työsuojeluhallinto, 2015). Vuokranantaja saa tarkistaa vuokra-asunnon hakijan luottotiedot ja varmistaa näin vuokralaisen maksukyvyn. Luottotiedot saa tarkistaa myös siinä tapauksessa, kun sopimusehtoja määritellään. (Suomen Asiakastieto, 2018.)

Perintälaki koskee kaikkea saatavien perintää, minkä tarkoituksena on saada velalliselta vapaaehtoinen suoritus. Perintälaki on pakottava laki, eikä siitä saa poiketa velallisen vahingoksi. Lain säännökset varmistavat vuoden 2013 muutoksen jälkeen entistä tehokkaammin, että perinnässä noudatetaan hyvää perintätapaa. Saatavan perinnässä ei saa laiminlyödä hyvää perintätapaa, eikä käyttää muulla tavoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä. Väärien tai harhaanjohtavien tietojen antaminen maksun laiminlyönnin seurauksista, kohtuuttomien tai tarpeettomien kulujen aiheuttaminen tai velallisen yksityisyydensuojan vaarantaminen ovat hyvän perintätavan vastaista toimintaa. Velallisen yksityisyyttä tulee kunnioittaa eli perintätoimintaa ei tulisi saattaa ulkopuolisten tietoon. Lisäksi perinnästä ei saa aiheutua velalliselle kohtuutonta haittaa ja perinnän aiheeton viivyttäminen on kiellettyä. (Bräysy 2013, 20-21.)

2.3 Luottotietorekisteri ja maksuhäiriökoodit

Luottotietorekisteri on rekisteri henkilöistä, jotka ovat aiemmin laiminlyöneet velkojaan. Rekisteri on luotu auttamaan luotonantajia selvittämään, onko luotonhakijalla aiemmin ollut ongelmia velkojen takaisinmaksussa. Suurimmat rekisterinpitäjät ovat Suomen Asiakastieto Oy ja Bisnode Oy. Luottotietorekisterin avulla estetään maksuhäiriöisten henkilöiden lisävelkaantuminen. (Takuusäätiö, 2018a.)

Suomessa ei ole käytössä luottotietorekisteriä, joka sisältäisi positiivisia luottotietoja. Positiiviseen luottotietorekisteriin voidaan rekisteröidä velallisen nostamat luotot, joiden takaisinmaksua ei ole laiminlyöty. (Niemi 2014, 54.) Rekisteriin koottaisiin reaaliaikaiset kuluttajan lainat ja velat. Tällöin rahoitusyhtiöt ja pankit näkisivät yksityishenkilön lainamäärät, pääomat, tulot sekä yleisen maksukäyttäytymisen - ei pelkästään mahdollista maksuhäiriömerkintää. Positiivisen rekisterin avulla luotonantajat saisivat kuluttajasta kokonaiskuvan ja voisivat helpommin arvioida tämän luottokelpoisuutta. Rekisteri saat-

taisi näin ollen mahdollistaa velkakierteen katkaisemisen hyvissä ajoin, ennen maksuhäiriömerkinnän syntyä. Suomessa rekisteriä ei kuitenkaan ole otettu käyttöön, koska sen koetaan esimerkiksi rikkovan yksityisyyden suojaa. (Möttönen, 2017.)

Maksuhäiriötiedot luottotietorekisteriin merkitään erilaisilla koodeilla. Koodit selvittävät, minkälaisesta maksurikkeestä on kyse. Maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajoista on määrätty luottotietolaissa. Merkintöjen säilytysajat vaihtelevat 2-4 vuoteen. Säilytysaika riippuu merkinnän tyypistä sekä siitä, tuleeko velalliselle kyseisenä ajankohtana uusia maksuhäiriömerkintöjä. Maksuhäiriömerkinnän tallennusaika voi lyhentyä kahteen vuoteen, jos saatava maksetaan ja tieto siitä toimitetaan rekisterinpitäjälle. Tallennusaika voi kuitenkin pidentyä, mikäli velalliselle rekisteröidään uusi häiriömerkintä tallennusaikana.

Maksuhäiriömerkintöjen koodit ja suluissa merkintöjen säilytysajat:

- YVK = Käräjäoikeuden antama yksipuolinen tuomio selvässä ja riidattomassa velkomusasiassa (3 v).
- SVK = Velkomusasiassa annettu tuomio (3 v).
- UM = Verottajan julkaisemat tilittämättömät veronpidätykset ja alv-erät (3 v).
- UMV = Ulosottomenettelyssä todettu varattomuus tai muu este (3 v).
- UMS = Velalliselta ei ole suppeassa ulosottomenettelyssä löytynyt varoja velan suorittamiseksi tai velallisen olinpaikasta ei ole tietoa. Tieto poistetaan, mikäli velka maksetaan ja tieto maksusta toimitetaan rekisterinpitäjälle (3 v).
- OSP = Kertaluottoon tai osamaksusopimukseen liittyvä maksuhäiriö (2 v).
- OPL = Kertaluottoon (pienlaina) liittyvä maksuhäiriö (2 v).
- LKP = Tililuottoon tai luottokorttiin liittyvä maksuhäiriö (2 v).

(Suomen Asiakastieto Oy, 2012.)

Ref-merkintä on velallisen luottotietorekisteriin kirjattu merkintä, joka kertoo, että maksuhäiriömerkinnän aiheuttanut velka on maksettu kokonaisuudessaan. Merkintä kirjataan rekisteriin velallisen pyynnöstä. Ennen kuin merkintä poistetaan, tulee velallisen toimittaa rekisterinpitäjälle luotettava selvitys siitä, että velka on kokonaisuudessaan suoritettu velkojalle. Ref-merkintä voi lyhentää maksuhäiriömerkinnän säilytysaikaa ja siten nopeuttaa luottotietojen parantumista. (Suomen Perintätoimisto Oy, 2017.)

3 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SYNTY

Maksuhäiriömerkintä ei ilmesty luottotietoihin yllättäen eikä velallisen tietämättä. Maksuhäiriömerkintä kirjataan aikaisintaan noin kahden kuukauden kuluttua laskun eräpäivän laiminlyönnistä. Usein merkinnän syntyminen kestää kuitenkin keskimäärin 6-8 kuukautta. Velalliselle lähetetään maksukehotuksia ja –vaatimuksia eli perintäkirjeitä ennen kuin maksuhäiriömerkintä päättyy luottotietorekisteriin. Viimeinen maksukehotus on lähetettävä vähintään 21 päivää ennen merkinnän rekisteröintiä. Perintäkirjeessä tulee mainita tieto mahdollisesta maksuhäiriömerkinnästä ja maininnan tulee noudattaa hyvää perintä tapaa. Maksuhäiriömerkintä rekisteröidään luottotietoihin vasta kun maksun laiminlyönnistä on haettu tuomioistuimen päätös tai ulosottoviranomaisen toimituksella. Lisäksi luottotietorekisterinpitäjä lähettää aina velalliselle ilmoituksen ensimmäisestä kirjatusta maksuhäiriömerkinnästä. (Takuusäätiö, 2018b).

Kuluttajaviraston kyselyssä talous- ja velkaneuvojille tutkittiin velkaantumiseen liittyviä seikkoja. Kysely toteutettiin vuonna 2008. Opinnäytetyössäni keskityn tuloksista vain velkaantumisen taustatekijöihin. Vastanneista suurin osa (84%) oli sitä mieltä, että holtiton elämäntyyli, taloudenhallinnan osaamattomuus ja motivaation puute ovat lisääntyneet velkaantumisen taustatekijöinä. Lisäksi 82 prosenttia katsoi, että addiktiot ovat lisääntyneet taustatekijöinä. Vastaajista yli puolet (55%) sanoi, että elinkustannusten nousulla on merkitystä ja 46 prosenttia totesi lisääntyneen köyhyyden olleen syynä velkaantumisessa. Keskeisiä taustatekijöitä olivat myös kännykän ja netin kautta saatavat pikaluotot, luottojen saamisen helppous sekä runsas markkinointi. (Rantala & Tarkkala 2009, 54.) Tilastokeskuksen mukaan myös työttömyys, perheettömyys ja matala koulutusaste ovat korostuneet velkajärjestelyyn hakeutuneiden velallisten keskuudessa (Tilastokeskus, 2015).

3.1 Kulutusluotto ja osamaksukauppa

Kulutusluotolla tarkoitetaan sellaista luottoa, jota kuluttaja nostaa erilaisiin kulutustarkoituksiin. Ajoneuvorahoitus, luotolliset käyttötilit tai esimerkiksi ulkomaanmatkoja varten nostetut luotot ovat kulutusluottoja. Luotot voidaan jakaa kahteen ryhmään, vakuudelliset ja vakuudettomat. Vakuudellisia luottoja myöntävät lähinnä vain pankit. Vakuus on vakuudeksi asetettu omaisuus tai takaus. Vakuudettomia luottoja taas myöntävät pääosin vain kuluttajarahoitukseen erikoistuneet rahoitusyhtiöt. (Makkonen 2012, 33-34.)

Pikaluotot, kansankielellä pikavipit, ovat viime vuosina tuottaneet myyjilleen suuria summia rahaa. Velan luonne ja siitä seuraavat ongelmat on lakaistu piiloon niin hyvin, ettei velkaantumista osata varoa. Lainan nostosta on tehty jopa houkuttelevaa ja siitä onkin tullut kova kilpailija säästämiselle. Luoton saaminen on vaivatonta ja helppoa. (Havia ym. 2014, 85-86.) Lisäksi pikaluottojen markkinointi on aggressiivista, harhaanjohtavaa ja luoton todelliset kulut jäävät usein pimentoon luoton nostajalta. Luottojen markkinointi on usein kohdistettua ja markkinointikanavia ovat esimerkiksi sähköposti, tekstiviesti tai televisio. Kuluttajavirastokin on joutunut puuttumaan lukuisia kertoja pikaluotto- ja muiden luottoyhtiöiden mainontaan, koska mainoksissa annetaan liian ruusuinen kuva luotoista. (Hänninen & Hänninen 2015, 67.)

Osamaksukauppa tarkoittaa sitä, että kaupan kohteen hinta suoritetaan maksuerissä, joista vähintään yksi erääntyy vasta sen jälkeen, kun kaupan kohde on luovutettu ostajalle. Ostaja saa osamaksusopimuksen kauppakohteen heti hallintaansa. Ostajalle myönnetään maksuaikaa, mutta myyjällä on oikeus kauppakohteen takaisinsaantiin, mikäli ostaja laiminlyö maksuvelvollisuuksiaan. (Niemi 2014, 100.)

Kulutusluoton ollessa erääntyneenä yli 60 päivää voidaan henkilölle tehdä maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin ilman tuomioistuimen käsittelyä (Taloussuomi, 2015). Osamaksukaupan suoritusten laiminlyönnit taas saa siirtää ulosoton perittäväksi maksuerien ollessa erääntyneenä yli 14 vuorokautta (Yritystulkki, 2015).

3.2 Lainat ja lainan takaus

Joskus maksuhäiriömerkinnän voi saada myös sellaisesta syystä, joka ei johdu velallisen omasta maksun laiminlyönnistä. Tällainen tilanne on esimerkiksi, kun yksityishenkilö on sitoutunut lainan takaajaksi. Kun laina erääntyy maksettavaksi, mutta velallinen ei maksumia suorita, alkaa takaajan maksuvelvollisuus. Kun takausvelka on erääntynyt, eikä takaajakaan suorita velkaa vapaaehtoisesti, aloittaa pankki perintätoimet. Tarvittaessa takaajaa vastaan nostetaan kanne tuomioistuimessa, minkä jälkeen velkaa sekä velalle kertyneitä lisäkuluja peritään ulosoton kautta. Tässä kohtaa takaajalle merkitään maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin. (Finanssiala, 1999.)

Lainan tai lainaerien takaisinmaksun laiminlyönti aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän lisäksi ylimääräisiä kuluja. Laiminlyönnistä johtuen lainasta saattaa aiheutua seuraavanlaisia lisäkuluja: viivästyskorkoja, maksumuistutuksista aiheutuneet kulut, perintätoimisto-, tuomioistuin-, oikeudenkäynti- sekä ulosottokulut. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2014.)

3.3 Ulosottoperintä

Velallisen tuloja ja varoja joudutaan ulosmittamaan, mikäli hän ei suorita velkojaan vapaaehtoisesti. Useimmiten velalliselta ulosmitataan palkka-, eläke- tai elinkeinotuloja. Pääsääntönä on, että ensin ulosmitataan irtain omaisuus ja vasta tämän jälkeen kiinteä omaisuus. Jokapäiväistä kodin irtaimistoa ei kuitenkaan ulosmitata. (Oikeus.fi, 2014.) Velallisen suojaksi on ulosotossa asetettu suojaosuus. Suojaosuus on toimeentuloa varten ulosmittaamatta jätettävä osuus. Vuonna 2018 velallisen suojaosuus on 22,41 euroa päivää kohden ja lisäksi 8,04 euroa päivässä velallisen elatuksen varassa olevaa henkilöä kohti. (Oikeus.fi, 2018.)

Ulosotto edellyttää ulosottoerustetta, jota velkojan tulee saatavalleen hakea tuomioistuimesta. Jotkut laskutyypit ovat kuitenkin suoraan ulosottokelpoisia saatavia, joihin velkojan ei tarvitse hakea tuomiota käräjäoikeudesta. Tällaisia saatavia ovat esimerkiksi verot, terveyskeskusmaksut ja lakisääteiset vakuutusmaksut. Näissä tapauksissa maksuhäiriömerkintää ei synny vielä saatavan siirtyessä ulosottoon, toisin kuin tuomioistuimen tuomitsemisissa saatavissa. (Takuusäätiö, 2018d.) Käräjäoikeus ilmoittaa aina maksutuomion luottotietorekisteriin, jolloin velalliselle kirjataan maksuhäiriömerkintä. Ulosottoviranomaisen ilmoittama maksuhäiriömerkintä voidaan rekisteröidä, jos velallinen on todettu varattomaksi tai hänen tulonsa ovat liian pienet ulosmitattavaksi. Merkintä rekisteröidään myös, jos velallista ei ole tavoitettu, olinpaikka ei ole tiedossa tai ulosotolle on jokin muu esteperuste. Myös pitkäkestoinen ulosotto on peruste maksuhäiriömerkinnälle, tällöin ulosmittaus on jatkunut vähintään 18 kuukauden ajan kahden vuoden aikana. (Valtakunnanvoudinvirasto, 2012.)

Velkojan siirtäessä velan ulosoton perittäväksi voi hän halutessaan pyytää ulosottoa rajoittamaan vain suppeaan ulosottoon. Tällöin voidaan ulosmitata velallisen palkka, elinkeinotulo, rahamääräinen toimeentuloetuus, eläke, veron ennakkopalautus tai ulosottoviranomaisen muu tiedossa oleva omaisuus, jota ei tarvitse erikseen realisoida rahaksi. Suppeassa ulosotossa perintätoimia rajoitetaan ja peritään usein vain pienehköjä summia. Lisäksi velallisen maksuhäiriömerkinnässä on maininta suppeasta ulosotosta. (Pönkä & Willman 2005, 260.) Ulosottoerinnässä velalliselle voidaan kirjata myös varattomuuseste. Varattomuuseste kirjataan silloin, kuin saatavaa ei saada kokonaisuudessaan perittyä ulosoton kautta. Ulosottoerintä päättyy varattomuusestetodistukseen. (Lindström 2014, 426.)

3.4 Tuomioistuin ja rikosoikeudelliset velat

Muiden kuin ulosottokelpoisten saatavien osalta velkojan tulee hakea riidatonta saatavaansa kärjäoikeudessa. Jos velallinen maksaa saatavan oikeudenkäynnin aikana tai velkojan vaatimus hylätään, ei maksuhäiriömerkintää synny. Jos maksu kuitenkin laiminlyödään vielä tässäkin vaiheessa, seuraa siitä maksuhäiriömerkintä velalliselle kärjäoikeuden yksipuolisen velkomustuomion jälkeen. (Taloussuomi, 2015.)

Rikosoikeudellisia velkoja, kärjäoikeuden määräämiä sakkoja ja valtiolle kuuluvia korvauksia, perii Oikeusrekisterikeskus. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus perii korvauksia, jotka Valtionkonttori on rikoksentekijän puolesta maksanut rikoksen uhrille. (Takuusäätö, 2018c.)

4 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SEURAUKSET

Maksuhäiriömerkinnän tarkoitus on estää uuden luoton saaminen ja näin estää lisävelkaantumisen. Merkintä vaikeuttaa monin tavoin elämää, mutta samalla se katkaisee velkakierteen eikä henkilö pysty elämään enää velaksi. (Easycredit, 2017.)

Maksuhäiriömerkintä ei ole kuitenkaan ehdoton este vakuutuksen, vuokra-asunnon, liittymäsopimuksen tai luoton myöntämiselle. Sopimuksen tekijä tai luotonmyöntäjä arvioi itse sellaisen henkilön maksukyvyyn, jolta on aiemmin jäänyt laskuja tai lainoja maksamatta. Maksuhäiriömerkintä kuitenkin aiheuttaa usein erityisehtoja sopimukseen. (Etua Oy, 2018.) Maksuhäiriö ei myöskään enää estä opintolainan valtioneuvoston saamista elokuusta 2017 lähtien. Opintolainan myöntämisen estää kuitenkin se, jos aiempi opintolainana on Kansaneläkelaitoksen perittävänä. Vuoden 2017 elokuusta lähtien opiskelijoiden opintotuki koostuukin suurimmaksi osaksi opintolainasta. (Maksuhäiriö ei enää estä, 2017.) Ennustettavissa on, että opintolainakanta tulee kasvamaan uudistuksen vuoksi voimakkaasti verrattuna muihin lainatyyppeihin (Jokiniemi, 2017).

Maksuhäiriömerkintä ja velkaantuminen saattavat saada myös velallisen mielenterveyden horjumaan. Velkaongelmiinsa apua hakevilla voi olla psyykkisiä oireita, kuten masentuneisuus, ahdistus ja myös vakavimpia mielenterveysongelmia, kuten skitsofrenia. Apua hakevilla on esiintynyt myös kaksisuuntaista mielialahäiriötä, maanisdepressiivisyyttä. (Rantala & Tarkkala 2009, 79.)

4.1 Kulutusluotto ja osamaksukauppa

Luottokortin, osamaksusopimuksen, kulutusluoton ja muiden pienluottojen saaminen esyy joko kokonaan tai ainakin vaikeutuu huomattavasti maksuhäiriömerkinnän seurauksena. Merkinnän vuoksi luottojen ehdot ovat usein huonommat kuin ilman merkintää. Luotonhakijalla tulisi olla hyviä vakuuksia taikka takaajia, jotta luottoa hänelle myönnettäisiin. Kuukausierien alentamisesta sekä lyhennysvapaan myöntämisestä luotonantajat saattavat kieltäytyä kokonaan. (Easycredit, 2017.) Jo olemassa olevien luottojen kohdalla luottoa myöntäneet yritykset saavat tiedon maksuhäiriömerkinnästä ja tekevät päätöksensä toimenpiteistä oman yrityksensä luottokäytäntöjen mukaisesti. Käytännössä esimerkiksi luottokortti voidaan peruuttaa, mikäli maksuhäiriömerkintä on kirjattu sen myöntämisen jälkeen ja maksuhäiriömerkintä on aiheutunut nimenomaan luottolaskujen rästeistä. (Sinelampi, 2017.)

4.2 Pankki- ja vakuutuspalvelut

Lain mukaan kaikilla on oikeus saada ja pitää maksukortti sekä pankkitili maksuhäiriömerkinnästä huolimatta. Merkintä ei estä myöskään verkkopankkitunnusten myöntämistä, ellei pankilla ole syytä epäillä esimerkiksi tunnusten väärinkäyttöä. Pankeilla on kuitenkin oikeus valita asiakkaansa ilman perusteltua syytä. Tästä johtuen pankin vaihtaminen ei välttämättä onnistu maksuhäiriömerkinnän jälkeen. Jo olemassa olevaa lainaa tai luottotilejä ei irtisanota pelkän maksuhäiriömerkinnän takia, ellei maksuhäiriömerkintä ole aiheutunut nimenomaan edellä mainittujen velkojen laiminlyönnistä. Kuitenkin pankkilainan saaminen ilman takaajaa tai vakuuksia vaikeutuu olennaisesti maksuhäiriömerkinnän seurauksena, ellei jopa poista mahdollisuutta kokonaan. Mikäli lainaa myönnetään, ovat lainan ehdot ja marginaali huomattavasti korkeammat, kuin mitä olisi ilman merkintää. (Easycrédit, 2017).

Maksuhäiriömerkintä ei ole este takauksen antamiselle, mutta takauksen hyväksyminen ei välttämättä ole velkojan edun mukaista. Merkinnän saanutta ei siis yleensä kelpuuteta takaajaksi ja jo olemassa oleviin takauksiinkin voi velkoja vaatia selvitystä maksuhäiriömerkinnän maksukyvyistä. (Sinelampi, 2017.) Luotonantajayritykset eivät myönnä lainaa henkilöille, joilla on maksuhäiriömerkintä kohonneen luottotappioriskin vuoksi. Kuitenkin poikkeuksia tehdään, kuten esimerkiksi silloin, kun maksuhäiriömerkintä on aiheutunut esimerkiksi lainan takauksesta tai muusta merkinnän saaneen henkilön itsestään riippumattomasta syystä. Lainan takauksesta syntyneeseen maksuhäiriömerkintään velallisella on oikeus saada tieto luottotietorekisteriin merkintään johtaneesta syystä. (Omaraha, 2017.)

Vapaaehtoisia vakuutuksia, esimerkiksi ajoneuvon kaskovakuutusta, kotivakuutusta tai henkilövakuutusta, ei välttämättä myönnetä maksuhäiriömerkinnän saaneelle lainkaan. Lakisääteiset vakuutukset, kuten liikennevakuutus, kuitenkin myönnetään maksuhäiriömerkinnästä huolimatta jokaiselle. Vakuutuksen myöntämiseen voi liittyä erityisehtoja, kuten vakuus tai etukäteismaksu vuodeksi eteenpäin. (Easycrédit, 2017.)

4.3 Asuminen ja työ

Maksuhäiriömerkinnästä seuraavat ongelmat ovat usein haitallisimpia, jos merkintä johtuu vuokran tai vastikkeen laiminlyönnistä. Asuntolainaa ei tavallisesti myönnetä maksuhäiriömerkinnän vuoksi lainkaan, ainakaan ilman takausta tai vakuuksia. Lisäksi lainan ehdot sekä korkomarginaali ovat merkinnän omaavalle erittäin korkeat. Myös vuokra-

asunnon saaminen hankaloituu. Vuokra-asuntoa etsittäessä, mikäli samasta asunnosta on kiinnostunut useampi henkilö, ovat maksuhäiriömerkinnän omaavat usein heikommassa asemassa. (Sinelampi, 2017.) Vuokranantajat voivat edellyttää maksuhäiriömerkinnän omaavalta henkilöltä omavelkaista takaajaa, joka on vastuussa vuokran maksusta, mikäli sitä laiminlyödään. Myös vuokravakuutta saatetaan korottaa jopa maksimiummaan, eli kolmen kuukauden etukäteismaksuun, maksuhäiriömerkinnän vuoksi. (Vuokraturva Oy, 2018.)

Kotivakuutuksen saaminen hankaloituu tai evätään merkinnän saaneelta kokonaan. Sähkösojimuksien myöntäjät vaativat usein vakuutta tai etukäteismaksua, mikäli sopimuksen ottajalle on kirjattu maksuhäiriömerkintä. Puhelin- ja nettiliittymistä kaikki liittymävaihtoehdot eivät ole saatavilla ja myös näissä sopimuksissa vakuus tai etukäteismaksu on tavanomaista maksuhäiriömerkinnällä. (Sinelampi, 2017.)

Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa myös työelämässä. Työtehtävän edellyttäessä taloudellista vastuuta tai erityistä luottamusta, esimerkiksi jos työtehtävässä käsitellään rahoja tai työskennellään ihmisten kodeissa yksin, saattaa merkintä evätä työpaikan saannin. Kuitenkaan jo olemassa olevaa työsuhdetta ei saa maksuhäiriömerkinnän vuoksi irtisanoa. (Takuusäätiö, 2018e.) Yrityksen vastuuhenkilönä toimiminen ja henkilökohtainen maksuhäiriömerkintä saattavat myös vaikuttaa toisiinsa. Merkintä saattaa tällöin heikentää koko yrityksen luottokelpoisuutta. Yrittäjän kohdalla merkintä vaikeuttaa rahoituksen saamista yritykselle ja saattaa siten haitata liiketoimintaa. (Sinelampi, 2017.)

5 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄSTÄ SELVIYTYMINEN

Maksuhäiriömerkinnästä selviytymiseen on useita keinoja. Yksityishenkilön maksuvara ratkaisee millä tavoin hän voi selviytyä velkakierteestä. Velallisen kannattaa aina ottaa velkoihin ajoissa yhteyttä ja yrittää neuvotella velkojien kanssa sovintomenettelystä. (Takuusäätiö, 2018f.)

Velkajärjestely voi olla vapaaehtoinen tai lakisääteinen. Vapaaehtoisia velkajärjestelyjä ovat esimerkiksi maksusopimukset velkojien tai perintätoimistojen kanssa, useiden velkojen yhdistämistä yhdellä uudella lainalla tai kunnan myöntämä sosiaalinen luotto. Lakisääteinen velkajärjestely on oikeustoimen määräämä ja sääntelemä järjestely. (Takuusäätiö, 2018g.) Velallinen voi saada Takuusäätiön takaaman pankkilainan tai kunnan sosiaalisen luoton, mikäli hänellä on tarpeeksi tuloja. Jos taas tulot ovat pienet, eivätkä riitä velkojen maksamiseen, voi velallinen päästä lakisääteiseen velkajärjestelyyn. (Takuusäätiö, 2018h.)

Joissakin vapaaehtoisissa velkajärjestelyissä merkitään luottotietorekisteriin vapaaehtoinen velkajärjestelymerkintä, TK-merkintä. Joidenkin kuntien sosiaalisen luoton myöntäminen sekä Takuusäätiön takaus edellyttävät TK-merkintää velallisen luottotietoihin, millä estetään lisävelkaantuminen. Lakisääteisessä yksityishenkilön velkajärjestelyssä merkintä tulee automaattisesti oikeusrekisterikeskuksesta. (Takuusäätiö, 2018g.)

5.1 Maksuvara ja vapaaehtoinen sovintomenettely

Lainan lyhennyksen kuukausierän määrää maksuvara. Velkajärjestelyissä, Takuusäätiön järjestelylainassa sekä kunnan myöntämässä luotossa on käytössä maksuvaralaskelma. Maksuvaraa laskettaessa velallisen nettotuloista vähennetään pakolliset menot (asumismenot, välttämättömät menot ja tietyt tapauskohtaiset menot). Tästä jäävä summa on velallisen maksuvara. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015a.)

Mikäli maksuvara on positiivinen, velallinen lyhentää pitkäaikaisissa maksusopimuksissa lainaa koko maksuvaran verran. Lyhytaikaisissa maksusopimuksissa velallisella on suurempi mahdollisuus vaikuttaa maksettavaan kuukausierään. Maksuvaran ollessa negatiivinen, velallisella ei ole maksuvaraa lainkaan. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015a.)

Vapaaehtoisessa sovintomenettelyssä velallinen ja velkoja sopivat maksuista keskenään, ilman tuomioistuinta. Velallinen voi hakea apua sovintomenettelyyn kunnan talous- ja velkaneuvojalta. Tavallisesti sovintomenettelyissä velkoja myöntää lyhennysvapaata, maksuaikaa tai osittaa velan eriin. Velallisen tulee huomioida, että mitä pidemmäksi maksuaika venyy, sitä enemmän veloista kertyy kuluja ja korkoja. (Takuusäätiö, 2018i.)

Ylivelkaantuminen on helpointa ja järkevintä selvittää silloin, kun velkojien kanssa voidaan vielä sopia maksuohjelmista, eikä velkojia ole liian montaa. Maksuohjelman onnistumiseksi velallisen tulisi tehdä realistinen taloussuunnitelma siitä, kuinka paljon ja millä aikavälillä hänellä on varaa suorittaa velkojaan. (Autio & Paju 2005, 113.) Vapaaehtoinen sovintomenettely kannattaa erityisesti silloin, kun taloudellinen tila on tilapäisesti huonontunut. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi velallisen lomautus tai pidempi sairausloma. (Takuusäätiö, 2018j.)

5.2 Kunnan talous- ja velkaneuvonta ja sosiaalinen luotto

Kunnan talous- ja velkaneuvonta on Kuluttajaviraston johtamaa lakisäätöistä ja maksutonta toimintaa. Toimintaa säätelee velkajärjestelylaki sekä laki talous- ja velkaneuvonnasta. Talous- ja velkaneuvontapalveluja tarjoavat paikkakunnasta riippuen kunnat, sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköt, seurakunnat, yleishyödylliset yhdistykset ja yksityiset toimijat. Talous- ja velkaneuvoja antaa ohjeita taloudellisen tilanteen selvittämiseksi ja avustaa talouden suunnittelussa. (Makkonen 2012, 200.) Neuvonta auttaa myös sovintoneuvotteluissa velkojien tai perintätoimistojen kanssa, Takuusäätiön järjestelylainan sekä velkajärjestelyn hakemisessa (Takuusäätiö, 2018k).

Sosiaalinen luotto on kustannuksiltaan edullinen rahoitusmuoto velkojen järjestelyyn. Luotto voidaan myöntää myös kohtuuhintaisiin ja välttämättömiin arjen sujuvuuden kannalta olennaisiin hankintoihin tai menoihin. Sosiaalisen luoton myöntämisellekin on ehtonsa; velalliselle ei pienituloisuutensa tai vähävaraisuutensa vuoksi myönnetä luottoa vapailta luottomarkkinoilta, ainakaan kohtuullisilla ehdoilla. Lisäksi velallisen tulot, menot sekä velka- ja muut vastuut tarkistetaan ennen luoton myöntämistä. Velallisella tulee olla riittävä maksukyky suorittaa luoton takaisinmaksu. Mikäli velallinen pystyy säästämään sosiaalisen luoton suuruisen summan kohtuullisessa ajassa, ei hänelle sosiaalista luottoa myönnetä. (Makkonen 2012, 202.)

5.3 Takuusäätiön takaama pankkilaina

Takuusäätiön takaama pankkilaina on tarkoitettu yllättäen ja ennalta arvaamattomasta syystä velkaantuneille henkilöille. Kun velkoja on useita ja velallisen on vaikea hahmottaa taloutensa kokonaiskuvaa, suositellaan velkojen yhdistämistä yhdellä suuremmalla lainalla. Maksuhäiriömerkinnän saaneen henkilön voi kuitenkin olla vaikea saada suurempaa lainaa ilman vakuuksia tai takausta. Tässä kohtaa Takuusäätiöltä voi saada takauksen järjestelylainalle. Järjestelylainan takauksen enimmäismäärä on 34 000 euroa, kun taas pienin takausmäärä on 2 000 euroa. Mikäli takausta hakee yhden velallisen sijasta pariskunta, nousee takauksen enimmäismäärä 45 000 euroon. Takausta voi saada enintään kahdeksaksi vuodeksi. (Takuusäätiö, 2018l.)

Lainan takaukseen liittyy tiettyjä ehtoja. Velkaantumiseen johtaneet syyt on selvitettävä ja oltava velallisen hallinnassa tai poistuneet kokonaan. Lisäksi velallisen elämäntilanteen ja olosuhteiden tulee olla vakiintuneita sekä koko maksuvara on käytettävä järjestelylainan lyhentämiseen. Maksuvaraa tulee olla koko takauksen ajaksi ja olemassa olevia velkoja on täytynyt lyhentää vähintään maksuvaran suuruisella summalla ennen lainan myöntämistä. Aiemmin myönnetty Takuusäätiön takaus saattaa olla este uudelle takaukselle. Velallisella on oltava säännölliset tulot, eikä lisälainoja saa syntyä takauksen aikana. Takuusäätiö edellyttää takaukselleen myös, ettei velallisella ole muita kohtuullisia keinoja velkojen suorittamiseksi. Maksuohjelman ajaksi velallisen lisävelkaantuminen katkaistaan sulkemalla tililimiitit sekä luotto- ja maksukortit. (Takuusäätiö, 2018l.)

5.4 Lakisääteinen velkajärjestely

Lakisääteinen velkajärjestely on yksityishenkilön velkojen järjestelykeino. Käytännössä velkajärjestelyssä järjestellään velallisen kaikki aloituspäivään mennessä syntyneet velat. Järjestelyn on tarkoitus helpottaa maksukyvyttömän taloudellista ahdinkoa, niissä tapauksissa, kun velkaantuminen johtuu esimerkiksi sairaudesta tai työkyvyttömyydestä. (Lindström 2014, 476.) Velkajärjestelyn aloituspäätös asettaa velkajärjestelyvelkoihin kohdistuvan maksu-, perintä- ja ulosmittauskiellon sekä viivästyskoron kertyminen keskeytyy. Velkajärjestely kestää tavallisesti 3-5 vuotta ja ilman maksuosuutta jääneet velat annetaan velalliselle anteeksi. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015b.)

Kun yksityishenkilön velat ovat kasvaneet niin suuriksi, etteivät ne tulisi koskaan maksetuksi tai maksamiseen kuluisi todella pitkä aika, on velkajärjestelyn tarkoitus päästää yksityishenkilö kokonaan eroon veloistaan. Mikäli velallinen siis todetaan täysin maksukyvyttömäksi, ei hänen tarvitse maksaa velkojaan takaisin lainkaan. Tällöin hänelle myönnetään ns. nollamaksuohjelma. Nollamaksuohjelma tarkoittaa velallisen maksuvelvollisuuden poistoa. Ohjelman kesto on viisi vuotta (Kuluttajaliitto, 2016).

Ennen velkajärjestelyyn hakeutumista tulee velallisen neuvotella mahdollisista vapaaehtoisista takaisinmaksusuunnitelmista. Myös Takuusäitiön takaus, kunnan sosiaalinen luotto sekä ulosotto ovat toimia, jotka vaaditaan ennen kuin velkajärjestelyä haetaan tuomioistuimesta. Velkajärjestelyyn pääsyyn puoltavia tekijöitä ovat työssäkäynti, velkojen lyhentäminen sekä lisävelkaantumisen estäminen. Lisäksi maksukyvyttömyyden johtuminen sellaisesta esteestä, joka ei ole aiheutunut velallisen omasta syystä, kuten työkyvyttömyys, katsotaan puoltavaksi tekijäksi. Myös velkaantumisesta kulunut aika, velallisen tämän hetkiset olosuhteet sekä toimenpiteet velkojen lyhentämiseksi auttavat myönteisen päätöksen saamiseen tuomioistuimelta. (Takuusäitiö, 2018m.)

Yleisimpiä velkajärjestelyyn pääsyn esteitä ovat velallisen väliaikainen maksukyvyttömyys tai se, että velkaantuminen on tapahtunut harkitusti ja kevytmielisesti. Mikäli on perusteita olettaa, ettei velallinen noudata maksuohjelmaa ei hänelle myönnetä velkajärjestelyä. Esteitä ovat myös velkojalle annetut väärät tiedot taloudellisesta tilanteesta tai velallisen järjestellessä omaa talouttaan niin, että se vahingoittaa velkoja. Lisäksi aiemmin myönnetty velkajärjestely saattaa olla esteenä velkajärjestelylle. Rikosperusteiset velat ei välttämättä ole ehdoton este, jos velallinen pystyy osoittamaan, että on parantanut tapansa ja näiden velkojen osuus kokonaisvelkamäärästä on pieni. Yksittäinen este ei siis suoraan evää päätöstä, vaan lain mukaan kokonaistilanne tulee huomioida. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015b.)

5.5 Ulosotto, varattomuus ja velan vanhentuminen

Ylivelkaantuminen voidaan päättää ulosoton avulla. Velallinen ei voi nostaa uutta luottoa jo olemassa olevien velkojen ollessa ulosotossa. Vaikka velat kasvavat ulosotossa korkoa, on ulosotto joissakin tapauksissa toimivakin ratkaisu. Ulosmittauksen kuukausierä saattaa olla pienempi kuin muissa velkaantumisen katkaisevissa mahdollisuuksissa. Ulosotto voi olla toimiva tapa päästä ulos velkapinteestä, mikäli velkoja ei ole kohtuuttoman paljon verrattuna velallisen tuloihin. (Takuusäitiö, 2018n.)

Ulosotto voi olla myös hyvä välietappi, jos velalliselle ei ole myönnetty velkajärjestelyä. Ulosotto edistää usein velkajärjestelyyn pääsemistä, mikäli velallinen suoriutuu ulosmittauksesta ilman lisävelkaantumista. (Takuusäätiö, 2018n.) Ulosotto voi olla velalliselle joskus ainoa mahdollisuus, esimerkiksi jos hänelle on jo aiemmin myönnetty velkajärjestely, Takuusäätiön takaus tai kunnan sosiaalinen luotto, eikä hänelle myönnetä näitä enää uudestaan (Takuusäätiö, 2018o).

Mikäli ulosottomies toteaa velallisen varattomaksi, eli hänellä ei ole ulosmittauskelpoista tuloa tai omaisuutta, palautuvat ulosottovelat velkojille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että velat katoaisivat, vaan velkoja voi lähettää saatavansa uudestaan ulosottoon. (Kuluttajaliitto, 2018.) Varattomuuseste -tieto lähetetään luottotietorekisterin pitäjälle ja velalliselle tulee varattomuuseste -merkintä luottotietoihinsa. Jos velka tai ulosotto todetaan aiheettomaksi, merkintä poistetaan velallisen tiedoista kokonaan. Samoin menetellään, jos velallinen maksaa velan ja perintätapa on ollut suppea ulosotto. (Oikeus.fi, 2016.)

Velkoja ei peritä ikuisesti, vaan kaikki velat vanhenevat ajallaan. Veloilla on erilaisia vanhenemisaikoja ja vanhenemista säädellään esimerkiksi vanhentumislaisissa. Vanhenemisaikaan vaikuttaa velan tyyppi ja perintävaihe. Velan vanheneminen alkaa sen erääntymispäivästä, eikä vanhentunutta velkaa voi periä. Velan yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta ja erityinen vanhentumisaika on viisi vuotta. Oikeusteitse haetut maksutuomiot tai muut ulosottoperusteen saaneet velat vanhenevat viidessä vuodessa, kun taas ilman maksutuomiota vanhentumisaika on kolme vuotta. Yleinen vanhentumisaika koskee esimerkiksi kulutusluotoja, vuokravelkoja, asunto- ja opintolainoja. Erityinen vanhentumisaika koskee julkioikeudellisia, suoraan ulosottokelpoisia velkoja, esimerkiksi veroja, sakkoja ja Kelan perimiä lapsen elatustukisaatavia. (Takuusäätiö, 2018p.)

Velkoja voi katkaista velan vanhentumisen siihen asti, kunnes velka vanhenee lopullisesti. Vanhentumisen saa katkaistua maksumuistutuksella tai -vaatimuksella. Maksusopimus ja -suoritus sekä vakuudesta tai ehdoista sopiminen katkaisee myös vanhentumisen. (Bräysy 2013, 75.) Velan lopullinen vanhentumisaika on 15, 20 tai 25 vuotta. Lopullisen velan vanhentumisen tarkoituksena on estää elinikäinen velkavastuu sekä kohtuullistaa niiden ylivelkaantuneiden henkilöiden asemaa, jotka ovat jääneet tässä luvussa mainittujen selviytymiskeinojen ulkopuolelle. (Linna & Saarnilehto 2016, 10.)

6 KYSELYTUTKIMUS NUORILLE AIKUISILLE

6.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen kohde

Tutkimuksen onnistuminen edellyttää tarkoin mietittyä kohderyhmää sekä oikein valittua tutkimusmenetelmää. Tutkimusongelmalla ja tutkimuksen tavoitteella ratkaistaan usein tutkimusmenetelmä. Ongelma ja tavoite ovat niitä asioita, joihin tutkimuksella pyritään saamaan vastaukset. Usein edellä mainitut muotoillaan kysymyksiksi ja niiden avulla voidaan päättää järkevä kohderyhmä. (Heikkilä 2014, 12.)

Tutkimusongelmani on maksuhäiriömerkinnän esiintyvyys nuorten aikuisten keskuudessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää maksuhäiriömerkinnän esiintyvyyden lisäksi yleistä tietoisuutta merkinnästä sekä merkinnän syitä, seurauksia ja toimenpiteitä siitä selviytymiseen. Kohderyhmäksi valitsin 18-29 -vuotiaat nuoret aikuiset. Tutkimusongelma on arka ja vakava aihe, minkä vuoksi rajasin alaikärajan täysi-ikään. Yläikärajan päädyin asettamaan alle 30 -vuotiaisiin, jotta kohderyhmä ei kasvaisi liian massiiviseksi.

Kyselylomakkeen kysymykset on muotoiltu niin, että vastauksissa esiintyy kokemuksia sekä maksuhäiriömerkinnästä, että sen syntymiseen johtavista tekijöistä, seurauksista sekä selviytymiskeinoista. Lisäksi halusin tutkimuksellani selvittää, kuinka paljon nuoret aikuiset yleisesti tietävät merkinnästä. Lomakkeen taustatietokysymyksillä on tarkoitus saada tietopohjaa siihen, millä tekijöillä voi olla vaikutuksia maksuhäiriömerkintään sekä luokiteltua vastauksia niin, että vastauksia voidaan vertailla keskenään eri tekijöiden perusteella.

6.2 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteuttaminen

Kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Sen avulla voidaan selvittää lukumäärään ja prosenttiosuuksiin perustuvia kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otosta. Usein aineiston keruussa suositaan standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Tutkimustuloksilla voidaan kartoittaa olemassa oleva tilanne ja tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoiden sekä kuvioiden avulla. Tutkimusongelman perusteella päätehtään myös millä tavoin tutkimus toteutetaan. Viime vuosina internetin kautta tehtävät kyselyt ovat yleistyneet. (Heikkilä 2014, 15-17.)

Toteutin tutkimukseni kvantitatiivisella tutkimustavalla, koska tutkittavien perusjoukko on suuri ja määrällisellä tutkimuksella sain parhaan mahdollisen tuloksen asettamaani tutkimusongelmaan. Kyselyn toteutin kyselylomaketutkimuksena, minkä avulla sain tutkimusvastauksista mittavan ja luotettavan analyysipohjan. Kohderyhmäni perusteella toteutin kyselylomakkeen sähköisenä verkkolomakekyselynä, minkä julkaisin sosiaalisessa mediassa, Facebookissa. Sosiaalisella medially tavoitin kohderyhmäni laajassa mittakaavassa.

Vastauksia saatiin yhteensä 1155 kappaletta, joista 1128 oli hyväksyttyjä. Lomakkeen avulla sain hyvän otoksen maksuhäiriömerkinnän kokeneista 239:stä henkilöstä, joka on yli 21 prosenttia vastaajista. Lomakkeella ei ollut tarkoitus tavoittaa vain merkinnän omaavia henkilöitä tai heitä joilla se on ollut vaan myös heidät, joilla merkintää ei ole ollut. Näin sain luotettavaa informaatiota myös yleisestä tietämyksestä maksuhäiriömerkinnästä.

Kyselylomake on jaoteltu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osiossa pyritään selvittämään vastaajien taustatietoja, toisessa kulutuskäyttäytymistä ja kolmas osio keskittyy maksuhäiriömerkintään. Maksuhäiriömerkinnän osio on jaettu vielä kahteen osaan; niille joilla on tai on ollut maksuhäiriömerkintä ja toinen niille joilla ei ole. Muutama spesifimpi kysymys on osoitettu vain niille vastaajille, joilla on tai on ollut maksuhäiriömerkintä. Näillä halutaan selvittää miksi maksuhäiriömerkintä on syntynyt, mihin asioihin se on vaikuttanut ja mitä toimenpiteitä vastaaja on tehnyt saatuaan merkinnän. Vastaajat, joilla ei ole ollut eikä ole merkintää sekä ne vastaajat, jotka eivät halunneet vastata kysymykseen maksuhäiriömerkinnästä ohjataan siirtymään kohtaan, jossa mitataan vastaajan yleistä tietämystä merkinnästä (Liite 2).

6.3 Luotettavuuden mittaaminen

Hyvän tutkimuksen tulee mitata sitä, mitä on alun perin tarkoitus selvittää. Tutkimuksen tulee vastata tutkimusongelmaa sekä tavoitetta. Kysymykset tulee asetella niin, että ne mittaavat oikeita asioita selkeästi ja niiden tulee kattaa koko tutkimusongelma. Tutkimuksen validiudella, eli pätevyydellä mitataan juuri tätä. (Heikkilä 2014, 27.)

Reliabiliteetilla mitataan tulosten luotettavuutta sekä toistettavuutta. Reliabiliteetilla mitataan tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Lisäksi tutkimustulosten tulee olla sellaisia, että ne voidaan toistaa riippumattomasti, eivätkä satunnaisvirheet tai olosuhteet vaikuta vastauksiin (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2008).

Kyselylomakkeessa käytin strukturoituja kysymyksiä eli vastaajille annettiin valmiit vastausvaihtoehdot. Kysymykset eivät olleet avoimia, jotta tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia ja kysely voitaisiin tarvittaessa toistaa ja saada samoja vastauksia. Tämän lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus lisätä tiettyihin kysymyksiin oma valinnainen vaihtoehto tarpeen tullen tai halutessaan. Kysymykset muotoilin niin, että ne tukevat tutkimusongelmaa, ovat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Näin pystyin sulkemaan pois vastaajien väärinymmärtämisen sekä omien tulkintavirheiden mahdollisuuden. Tutkimus on tehty siten, että alkuperäinen tutkimus toistettuna antaa saman tuloksen ja tutkimustulokset ovat pysyviä mittauksesta toiseen.

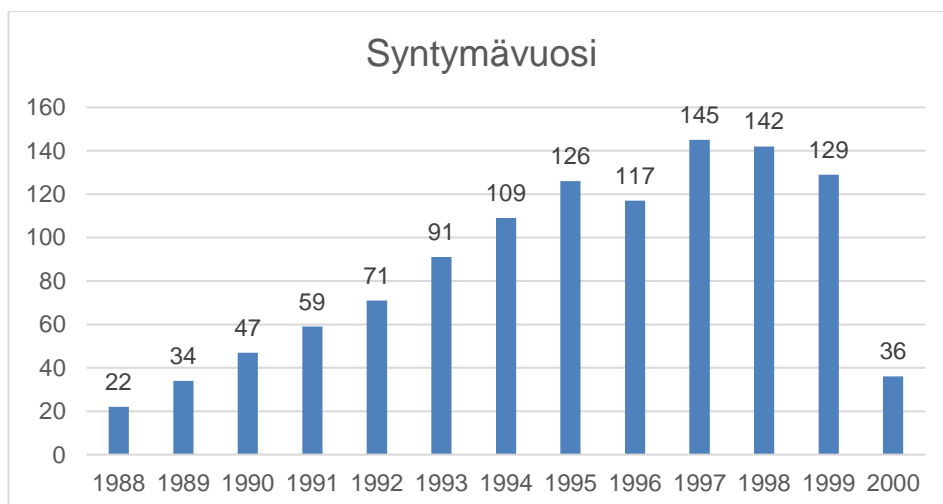
Luotettavuutta pyrin parantamaan myös lisäämällä saatekirjeeseen vastausohjeet. Ohjeessa painotetaan lukemaan kysymykset huolellisesti ja valitsemaan vain kysymyksessä pyydetty määrä vastauksia. Saatekirjeessä kerrotaan myös miksi kyselylomake on tehty ja ketkä kuuluvat kohderyhmään, välttääkseni kohderyhmään kuulumattomat vastaukset. Kirjeessä mainitaan lomakkeen tavoite, mihin vastauksia käytetään ja missä lopputulokseen voi aikanaan tutustua. Myös anonyymiä vastaamista sekä luottamuksellista käsittelyä painotetaan, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman rehellisiä (Liite 1).

7 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 1155 henkilöä, joista hyväksytyjä vastauksia oli 1128. Kohderyhmään kuuluivat 18-29 -vuotiaat nuoret aikuiset, eli vuosina 1988-2000 syntyneet.

7.1 Taustatiedot

Ensimmäiseksi kysyttiin vastaajan syntymävuotta. Ikäjakauma oli melko tasainen, enemmistö vastaajista (68%) oli 19-24 -vuotiaita. Toiseksi suurin ikäryhmä oli 25-27 -vuotiaita (20%). Vastaajista yhdeksän prosenttia oli 28-29 -vuotiaita ja kolme prosenttia 18-vuotiaita (Kuvio 1).

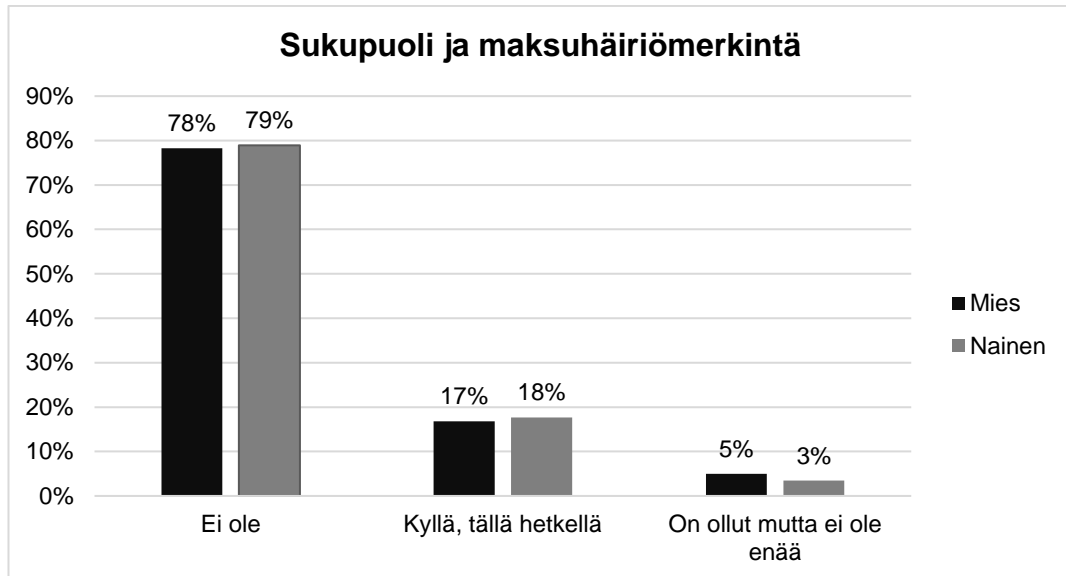

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.

Ikäluokissa suurta hajontaa suhteutettuna maksuhäiriömerkintään ei ollut, mutta kohderyhmän vanhempaa ikäluokkaa edustavilla, 1988-1990 -luvulla syntyneillä merkintää oli suhteessa enemmän kuin nuoremmilla vastaajilla. Näissä ikäluokissa, 27-29 -vuotiailla, merkintä oli tällä hetkellä tai oli ollut yli 40 prosentilla, kun muissa ikäryhmissä merkintää esiintyi alle 30 prosentilla.

Toinen taustatietokysymys koski vastaajien sukupuolta. Vastaajista 963 oli naisia (85,4%), 162 miehiä (14,4%) ja kolme vastasi vaihtoehdon muu (0,3%).

Myöskään sukupuolien välillä ei ollut suurta hajontaa merkinnän suhteen. Suurimmalla osalla vastaajista ei ollut tällä hetkellä, eikä ole ollutkaan maksuhäiriömerkintää. Miehistä 22 prosentilla ja naisista 21 prosentilla oli ollut tai oli tällä hetkellä maksuhäiriömerkintä (Kuvio 2).

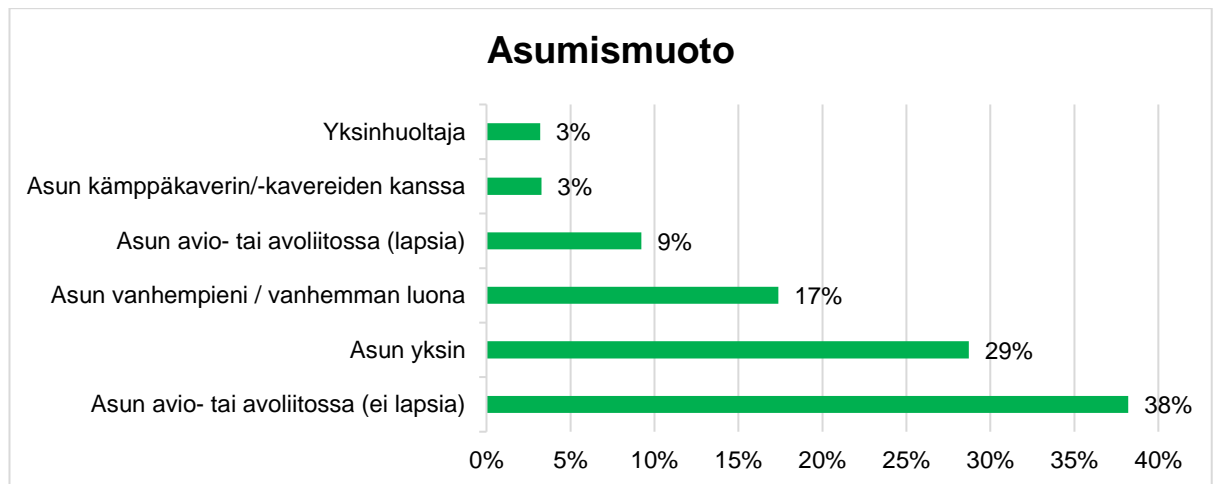
Kuvio 2. Maksuhäiriömerkinnän ristiintaulukointi sukupuolien välillä.

Maksuhäiriömerkinnän esiintyvyys on mielestäni huolestuttavalla tasolla. Siitä huolimatta, että miesvastaajia oli tutkimuksessa huomattavasti vähemmän, oli merkinnän esiintyvyys suurempi miehillä kuin naisilla. Miehet olivat kuitenkin naisia useammin hoitaneet maksuhäiriömerkinnän pois luottotiedoistaan. Myös aiemmin toteutetuissa tutkimuksissa tutkimustulokset ovat osoittaneet, että maksuhäiriömerkintä on yleisempää miehillä kuin naisilla (Luku 2.1).

Seuraavaksi taustatiedoissa selvitettiin vastaajien siviilisäätty. Yli puolet vastaajista (57%) oli parisuhteessa ja lähes kolmasosa oli sinkkuja (32%). Vastaajista lähes joka kymmenes (9%) kertoi olevansa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Eronneita oli yksi prosentti ja leskiä 0,1 prosenttia.

Siviilisäädyn ja maksuhäiriömerkinnän ristiintaulukoinnin tulokset olivat melko tasaiset. Ainoat, jotka nousivat esiin suurella lukemallaan, olivat eronneet vastaajat: heistä 55 prosentilla oli kokemusta maksuhäiriömerkinnästä. Vastaava luku sinkku-vastaajilla oli 18 prosenttia ja parisuhteessa olevilla 20 prosenttia. Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevilla vastaajilla 36 prosentilla oli kokemusta merkinnästä.

Asumismuotokysymyksessä vastaushajonta oli melko laajaa. Suurin osa vastaajista (38%) asui avio- tai avoliitossa, taloudessa jossa ei ole lapsia, kun vastaava luku avio- tai avoliitossa olevilla lapsiperheillä oli yhdeksän prosenttia. Vastaajista 29 prosenttia asui yksin ja 17 prosenttia vanhempiensa tai vanhempansa luona. Pienimmät vastausryhmät olivat yksihuoltajat sekä kämppäkaverin tai -kavereiden kanssa asuvat: kumpaa-kin asumismuotoa edusti kolme prosenttia vastaajista (Kuvio 3).

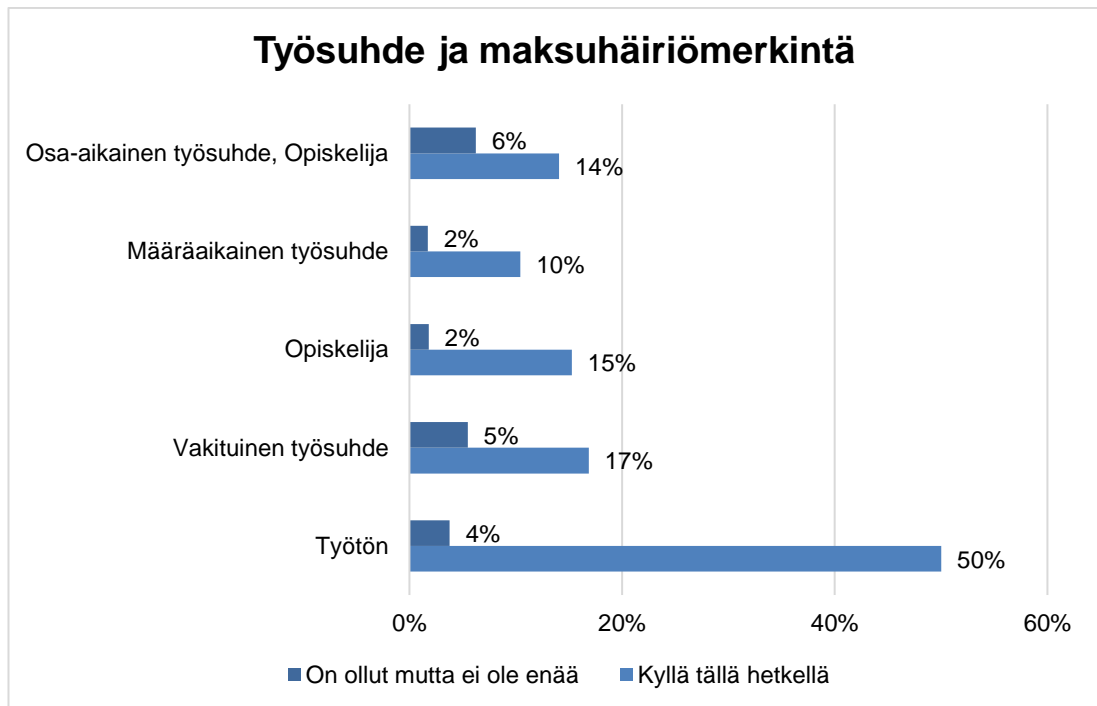
Kuvio 3. Vastaajien asumismuoto.

Yksinhuoltajista lähes kaksi kolmasosaa (64%) vastasivat, että heillä oli tai oli ollut maksuhäiriömerkintä. Avio- tai avoliitossa olevilla lapsiperheillä merkintää esiintyi 54 prosentilla kun vastaava luku taloudessa, jossa ei ole lapsia oli yhdeksän prosenttia. Kämpäkavereiden kanssa asuvilla merkinnästä kokemusta oli 19 prosentilla ja yksin asuvilla 20 prosentilla. Vanhempien kanssa asuvilla merkintä ei ollut niin yleistä (4%).

Seuraavaksi lomakkeessa kysyttiin vastaajien nykyistä työsuhdetta. Kysymyksessä sai valita useamman vaihtoehdon sekä lisätä oman vaihtoehdon tarpeen mukaan tai halutessaan. Vastaajista suurin osa oli opiskelijoita. Opiskelija -vaihtoehto oli mukana 507 vastauksessa. Vakituksessa työsuhhteessa oli 361 vastaajaa, osa-aikaisessa 204 ja määräaikaisessa 172. Työtön -vaihtoehto oli mukana 130 vastauksessa. Vastaajista 12 henkilöä oli eläkkeellä ja yrittäjiä oli 11 henkilöä. Vastaajien itse lisäämiä vaihtoehtoja olivat esimerkiksi äitiysloma, varusmiespalvelu, omaishoitaja ja vapaaehtoistyöntekijä.

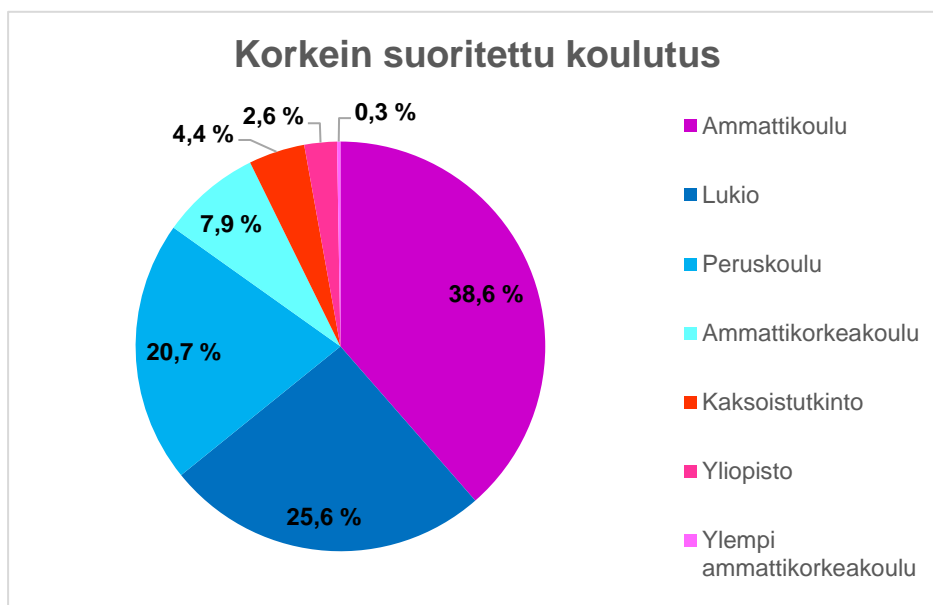
Työsuhteen ja maksuhäiriömerkinnän ristiintaulukointiin valittiin merkinnän kannalta viisi suosituinta vaihtoehtoa. Opiskelijoilla oli kokemusta maksuhäiriömerkinnästä jopa 17 prosentilla. Opiskelun ohella osa-aikaisessa työsuhhteessa olevilla vastaava luku oli 20 prosenttia. Tämä kertoo mielestäni siitä, että tulot ovat vaihtelevia ja työn ja opiskelun

yhteensovittaminen haastavaa. Vakituksessa työsuhhteessa olevilla maksuhäiriömerkintää esiintyi 22 prosentilla ja määräaikaisessa työsuhhteessa olevilla 12 prosentilla. Työttömillä luku oli kaikkein suurin (54%). Tuloksista voi päätellä, että työttömyys saattaa olla yksi vaikuttavista tekijöistä maksuhäiriömerkinnän syntyyn (Kuvio 4).

Kuvio 4. Ristiintaulukointi työsuhteen ja maksuhäiriömerkinnän välillä.

Taustatieto-osiossa vastaajilta kysyttiin korkeinta suoritettua koulutusta. Kolmen kärki oli selkeä ja heidän yhteenlaskettu osuutensa oli jopa 86 prosenttia vastaajista. Kolmen kärki koostui ammattikoulusta (39%), lukiosta (26%) ja peruskoulusta (21 %). Ammatti-
korkeakoulututkinon suorittaneita oli kahdeksan prosenttia ja kaksoistutkinon suorittaneita neljä prosenttia. Yliopistotutkinon suorittaneita oli vain kolme prosenttia ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinon suorittaneita edusti alle yksi prosentti vastaajista (Kuvio 5).

Kuvio 5. Vastaajien jakauma korkeimman suoritettun koulutuksen välillä.

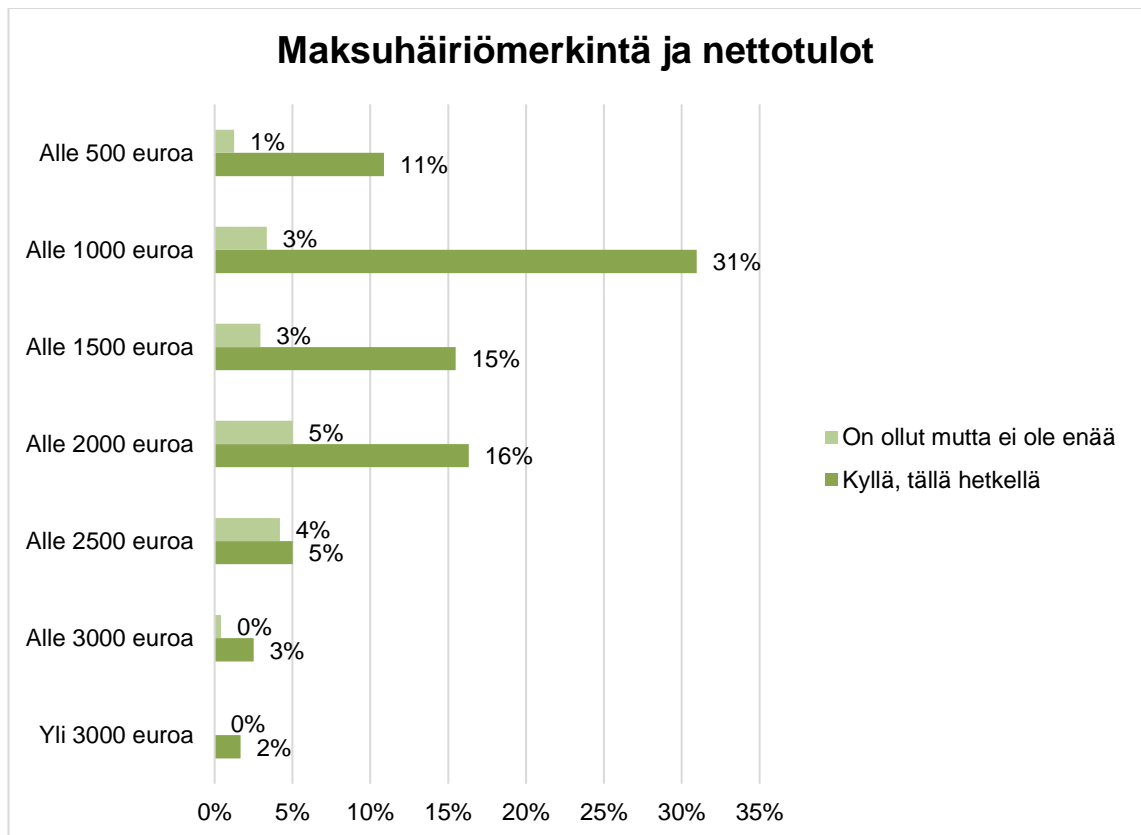
Maksuhäiriömerkintöjä löytyi eniten vastaajilta, joiden korkein suorittama koulutus oli peruskoulu (39%). Vastaava luku ammattikoulun suorittaneilla oli 28 prosenttia. Muilla koulutusasteilla prosenttiosuudet jäivät reippaasti alle 15 prosentin. Matalalla koulutusasteella on todettu olevan vaikutusta ylivelkaantumiseen, kuten tutkimustuloskin osoittaa (Luku 3).

7.2 Kulutuskäyttäytyminen

Seuraavassa osiossa selvitettiin vastaajien kulutuskäyttäytymistä. Ensimmäiseksi kysyttiin vastaajien keskimääräisiä nettotuloja kuukaudessa. Vastaajista 18 prosenttia kertoi ansaitsevansa alle 500 euroa kuukaudessa, kun vastaava luku alle 1000 euroa -vaihtoehdon vastanneilla oli 28 prosenttia. Alle 1500 euroa -vaihtoehdon oli valinnut 18 prosenttia vastaajista ja alle 2000 euroa -vaihtoehdon 20 prosenttia. Vain joka kymmenes vastaaja kertoi ansaitsevansa alle 2500 euroa. Alle 3000 euroa -vaihtoehdon oli valinnut kolme prosenttia, samoin kuin yli 3000 euroa -vaihtoehdon.

Nettotulojen ja maksuhäiriömerkinnän välinen yhteys tuli esiin siinä, että merkinnän omaavista suurin osa (85%) ansaitsi alle 2000 euroa kuukaudessa. Vain 14 prosenttia kertoi ansaitsevansa yli 2000 euroa kuukaudessa. Tulokset tukevat Tilastokeskuksen tutkimusta pienituloisuuden yhteydestä maksuhäiriömerkintään (Luku 2.1). Tutkimustuloksista selviää, että mitä vähemmän kuluttajalla on tuloja, sitä todennäköisempää on

ylivelkaantuminen. Hämmästyttävää kuitenkin oli se, että jopa kaksi prosenttia maksuhäiriömerkinnän omaavista henkilöistä ansaitsi yli 3000 euroa kuukaudessa (Kuvio 6).

Kuvio 6. Maksuhäiriömerkinnän vaikutus nettotuloihin.

Seuraava kysymys kartoitti, mistä vastaajan nettotulot koostuvat. Eri tulolähteiden välillä esiintyikin suurta hajontaa. Suurin osa (63%) vastaajista mainitsi ansiotulot ainoaksi tulolähteekseen. Seuraavaksi yleisimmät tulolähteet olivat asumistuki (34%) ja opintotuki (33%). Joka kymmenes vastaaja kertoi tulolähteekseen toimeentulotuen. Tämä tukee Taloussanomien artikkelia, jossa kerrottiin toimeentulotuen olevan yksi suurimmista tulolähteistä nuorilla (Luku 2.1). Läheisen tuki oli mukana 11 prosentissa vastauksista. Vastausvaihtoehdot työttömyystuki, pääomatulo, opintolaina ja peruspäiväraha olivat mukana vain alle 10 prosentissa vastauksista. Itse lisättyjä vaihtoehtoja oli jonkin verran. Kansaneläkelaitoksen myöntämät lapsiperhe-edut, kuten kodinhoidontuki ja vanhempainpäiväraha olivat näistä suosituimpia.

Tulolähteiden ja maksuhäiriömerkinnän välisissä riippuvuuksissa esiintyi huomattavia eroja. Maksuhäiriömerkintää esiintyi eniten (33%) heillä, joilla tulolähteenä oli ansiotulot. Asumistuki -vaihtoehdon valinneista, 15 prosentilla ja Toimeentulotuki -vaihtoehdon

valinnoista, 14 prosentilla oli kokemusta merkinnästä. Opinto-, työttömyys- ja läheisen tuki sekä peruspäiväraha -vaihtoehdossa vastaava luku jäi alle 10 prosentin.

Kolmas kulutuskäyttäytymiseen liittyvä kysymys oli ”Kuinka usein teet ostoksia hetken mielijohteesta?”. Vain yhdeksän prosenttia vastaajista kertoi tekevänsä ostopäätöksensä todella harvoin hetken mielijohteesta, kun vastaava luku harvoin -vastanneilla oli 32 prosenttia. Vastaajista suurin osa (43%) kertoi tekevänsä ostoksensa usein hetken mielijohteesta ja 15 prosenttia todella usein.

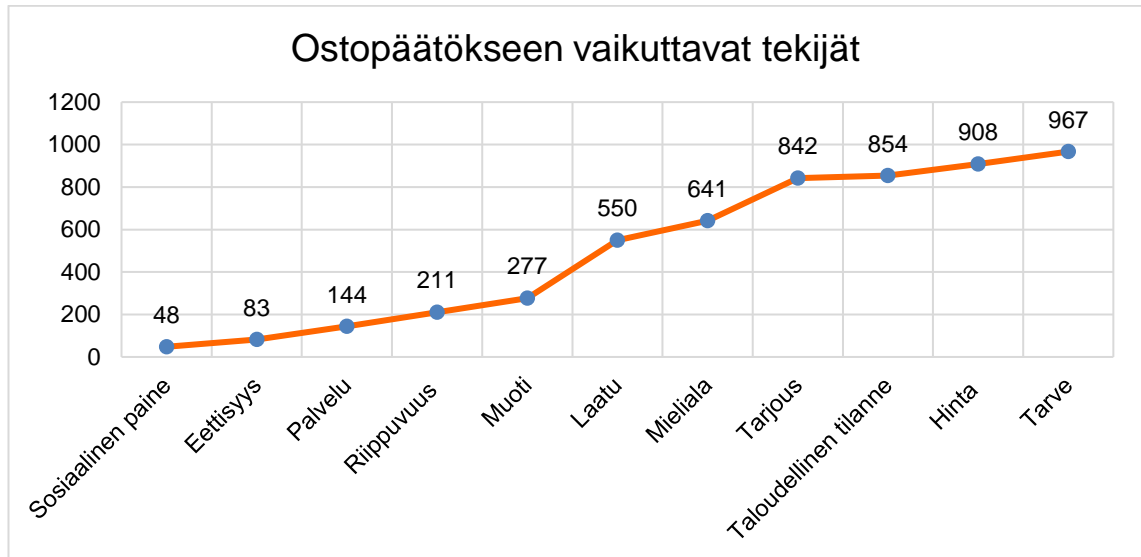
Suurta vaikutusta maksuhäiriömerkinnällä ei ollut havaittavissa ostopäätöksen harkintaan. Vastausvaihtoehtojen kesken vastaukset jakaantuivat todella tasaisesti. Mainittavaa on kuitenkin se, että vastausvaihtoehdoissa harvoin ja todella harvoin esiintyi merkintää keskimäärin enemmän (24%) kuin usein ja todella usein (23%) -vastausvaihtoehdoissa (Kuvio 7).

Kuvio 7. Maksuhäiriömerkinnän vaikutus ostopäätökseen.

Neljännessä kulutuskäyttäytymistä koskevassa kysymyksessä pyydettiin vastaajaa valitsemaan viisi tekijää, joilla on suurin vaikutus ostopäätöstä tehdessä. Suosituimpia tekijöitä olivat tarve ja hinta. Taloudellinen tilanne ja tarjous olivat sijalla kolme ja neljä. Lisäksi viiden kärkeen kuului myös mieliala (Kuvio 8).

Myös tässä kysymyksessä oli mahdollisuus lisätä oma valinnainen vaihtoehto, joita oli lisätty hyvin vähän. Omia vaihtoehtoja olivat esimerkiksi ystävän tukeminen, nälkä ja harvinaisuus.

Kuvio 8. Suurimmat ostopäätökseen vaikuttavat tekijät.

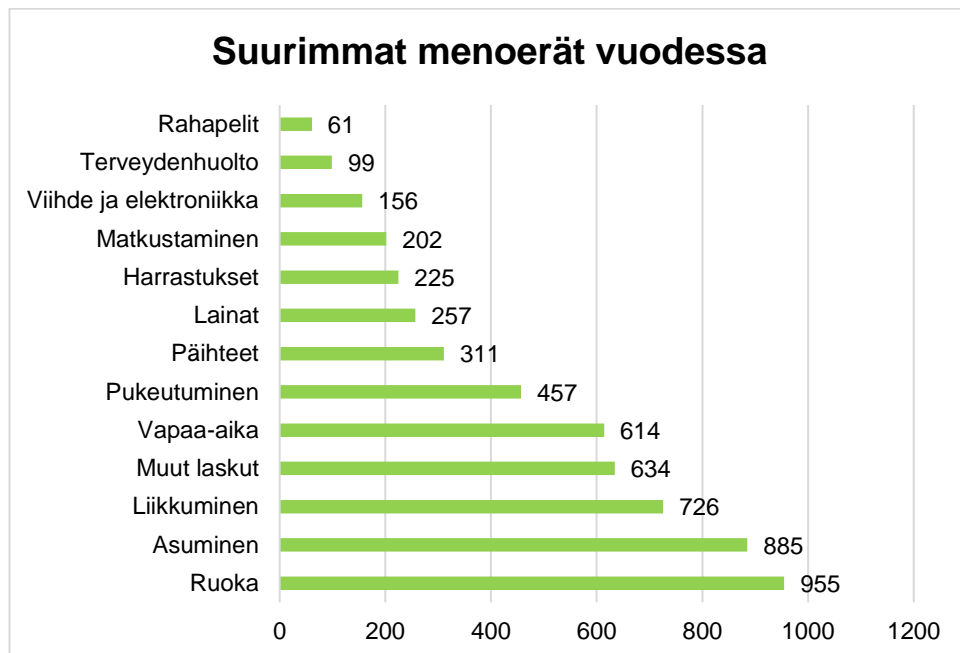
Maksuhäiriömerkinnästä kokemusta omaavilla vastaajilla suosituimmat vastaukset olivat taloudellinen tilanne, hinta, tarjous, mieliälä, laatu ja riippuvuus. Ostopäätökseen vaikuttavilla tekijöillä ja maksuhäiriömerkinnällä ei ollut suurta keskinäistä vaikutusta tutkimustulosten mukaan. Muutama vaihtoehto kuitenkin nousi esiin vastauksia ristiintaulukoidessa maksuhäiriömerkinnän kanssa. Riippuvuus ja mieliälä -vaihtoehdot olivat suosituimpia maksuhäiriömerkinnän omaavilla, kuin heillä, joilla merkintää ei ollut. Vastavasti tarve, palvelu ja muoti -vaihtoehdot olivat suosituimpia heillä, joilla merkintää ei ollut.

Seuraavaksi kyselyssä selvittiin mitkä ovat vastaajien viisi suurinta menoerää vuodessa. Suurimmat menoerät olivat ruoka, asuminen ja liikkuminen. Liikkumisella tarkoitettiin kuluja, jotka aiheutuivat esimerkiksi oman auton tai julkisten kulkuvälineiden käytöstä. Suositut menoerät olivat myös muut laskut, vapaa-aika sekä pukeutuminen. Vapaa-ajan menoilla tarkoitettiin esimerkiksi ravintoloihin tai kulttuuriin käytettyä rahaa.

Päihteet kuuluivat yli 300 vastaukseen ja lainat olivat mukana yli 250 vastauksessa. Harrastukset ja matkustaminen kuuluivat kummatkin yli 200 vastaukseen. Viihde-elektronikka, terveydenhuolto ja rahapelit jäivät vastausvaihtoehdoista kolmen häntäpäähän. Vastaajien lisäämiä vaihtoehtoja olivat esimerkiksi kosmetiikka, lemmikit sekä kodin tarvikkeet.

Vastauksista voi päätellä, että suurimmat menoerät koostuivat arjen normaaleista menoista. Ruoka, asuminen, liikkuminen ja muut laskut kuuluvat tavallisesti arkeen. Lisäksi vapaa-aika ja pukeutuminen olivat yleisiä menoerä nuorten keskuudessa. Huolestuttavia tuloksia maksuhäiriömerkinnän kannalta on, että päihteet ja lainat olivat mukana yli

20 prosentissa vastauksista ja suosituimmista vaihtoehtoista sijalla seitsemän ja kahdeksan (Kuvio 9).

Kuvio 9. Vastaajien suurimmat menoerät vuosittain.

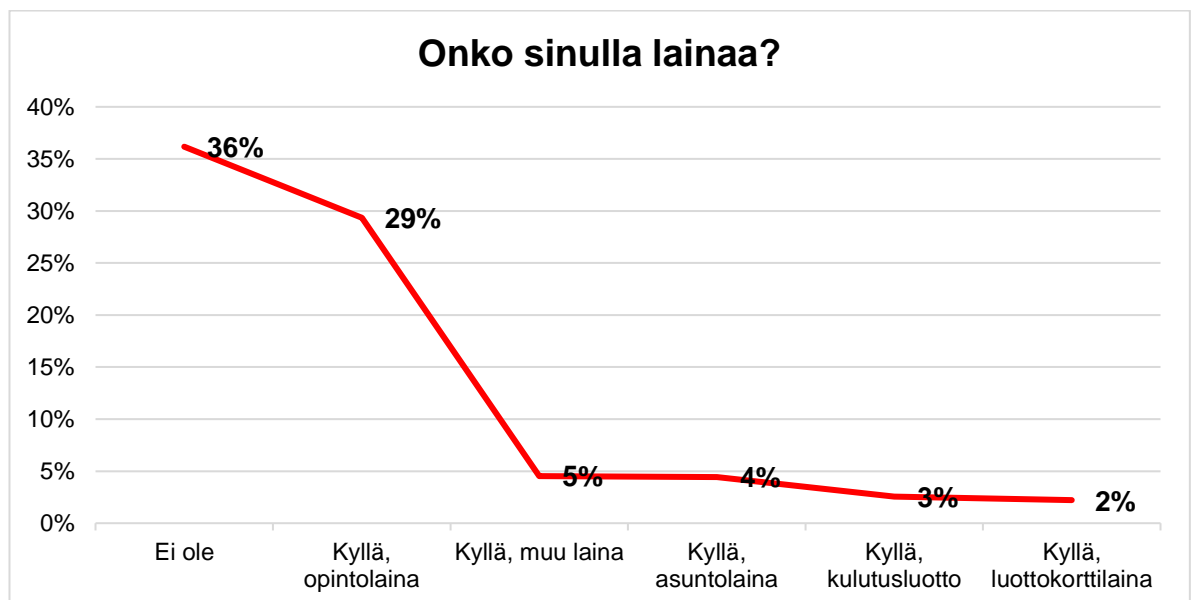
Maksuhäiriömerkinnän omaavilla vastaajilla suurimmat menoerät olivat asuminen, muut laskut, lainat, ruoka, liikkuminen, vapaa-aika, pukeutuminen, päihteet sekä terveydenhuolto. Suurin ero vastaajiin, joilla ei ollut maksuhäiriömerkintää oli vain terveydenhuolto -vaihtoehdon vastaajamäärässä. Merkinnän omaavilla terveydenhuolto -vaihtoehto oli suosituimpi, kuin niillä, joilla merkintää ei ollut. Maksuhäiriömerkinnän on todettu aiheuttavan mielenterveysongelmia ja olevan yhteydessä työkyvyttömyyteen (Luku 4).

Edellisessä kysymyksessä ostopäätökseen vaikuttavista tekijöistä riippuvuus -vaihtoehto oli mukana joka viidennessä vastauksessa. Riippuvuus saattaa vaikuttaa myös tämän kysymyksen vastausten jakautumiseen. Riippuvuuteen voidaan yhdistää esimerkiksi päihteet ja rahapelit sekä lisääntynyt terveydenhuollon tarve. Nämä tekijät nousivat esiin myös tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa velkaantumiseen vaikuttavissa tekijöissä (Luku 3).

Kulutuskäyttäytymisen kahdessa viimeisessä kysymyksessä selvitetään vastaajien laina-asioita. Ensimmäiseksi kysyttiin, onko vastaajalla luottokorttia. Vastaajista suurin osa (74%) vastasi, ettei heillä ole luottokorttia, kun luottokortin omistavilla vastaava luku oli 26 prosenttia.

Maksuhäiriömerkintää suhteuttaessa luottokortin omistamiseen, vahvistivat tulokset merkinnän vaikutusta luoton myöntämiseen. Merkintää esiintyy enemmän niillä, jotka eivät omista luottokorttia (25%), kuin niillä, jotka omistavat luottokortin (10%). Tämä vahvistaa sen, että maksuhäiriömerkintä luottotietorekisterissä vaikeuttaa tai jopa estää kokonaan luottokortin myöntämisen. Kuitenkin tuon 10 prosentin osalta joilla on luottokortti, vahvistaa sen, että luottotilin sulkeminen on yleensä luotonantajan toimenpide vain, mikäli merkintä on johtunut luottovelkojen laiminlyönnistä (Luku 4.2).

Kyselyssä haluttiin selvittää myös, onko vastaajilla lainaa ja jos on niin, mitä lainaa. Kysymyksessä sai valita useamman vaihtoehdon. Kuviossa 10 on kuvattu yksittäin vastattujen lainojen prosenttiosuudet. Vastaajista 36 prosentilla ei ollut lainaa ollenkaan. Opintolaina oli lainoista selkeästi yleisin (29%). Luottokorttilainaa oli vastaajilla vähiten, mikä sopii edellisen kysymyksen tulosten kanssa yksiin (Kuvio 10).

Kuvio 10. Yksittäin vastattujen lainojen vastausprosentit.

Maksuhäiriömerkinnän ja lainojen välistä suhdetta vertailtaessa selviää, että merkinnästä kokemusta omaavilla lukuisilla vastaajilla (71%) oli lainaa. Lainat jakaantuivat niin, että suurimmalla osalla (72%) maksuhäiriömerkinnän omaavista henkilöistä oli opintolainaa. Myös muu laina -vaihtoehtoa (16%) sekä kulutusluottovelkaa (8%) esiintyi merkinnän omaavilla enemmän kuin heillä, joilla merkintää ei ollut. Asuntolainaa (3%) ja luottokorttilainaa (2%) oli merkinnän omaavilla todella harvalla. Kuten teoriaosuudessa kerrotaan, opintolaina on merkittävässä osassa nuorten elämää (Luku 4). Kyselytutkimuksesta selviää, että opintolaina on myös maksuhäiriömerkinnän omaavien elämässä erityisen vahvasti läsnä verrattuna muihin lainoihin. Tulokset vahvistavat myös sen, että

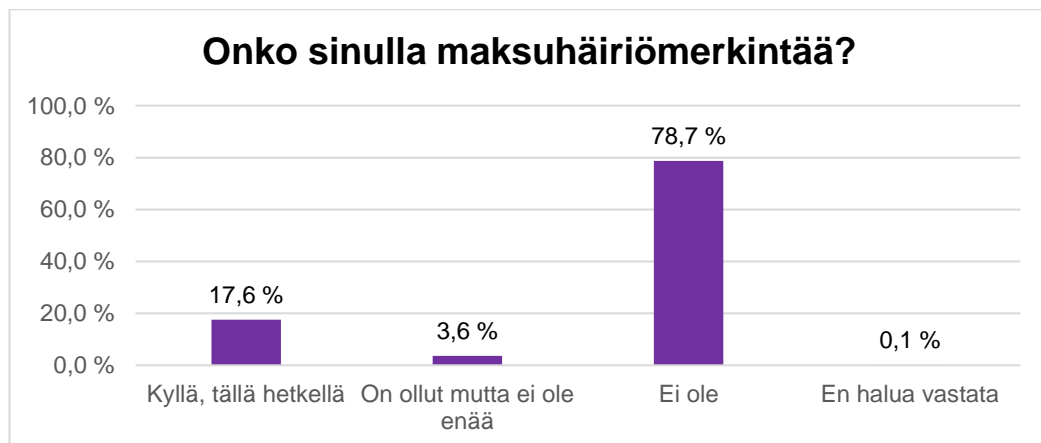
luottokorttia, kulutusluottoa sekä asuntolainaa on hankala saada maksuhäiriömerkinnän jälkeen (Luku 4.1 - 4.2).

7.3 Maksuhäiriömerkintä

Seuraavassa osiossa haluttiin selvittää, kuinka monella vastaajalla on maksuhäiriömerkintä, mikä sen on aiheuttanut, mitä siitä on seurannut ja mitä toimenpiteitä maksuhäiriömerkinnän jälkeen on tehty. Lisäksi osiossa mitattiin vastaajien yleistä tietämystä maksuhäiriömerkinnästä.

Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin tietävätkö he mistä maksuhäiriömerkintä syntyy. Vastaajista lähes jokainen (92%) tiesi mistä merkintä tulee, vain kahdeksan prosenttia ei tiennyt. Tulokset osoittavat, että tietoisuus ainakin maksuhäiriömerkinnän synnystä on hyvällä mallilla.

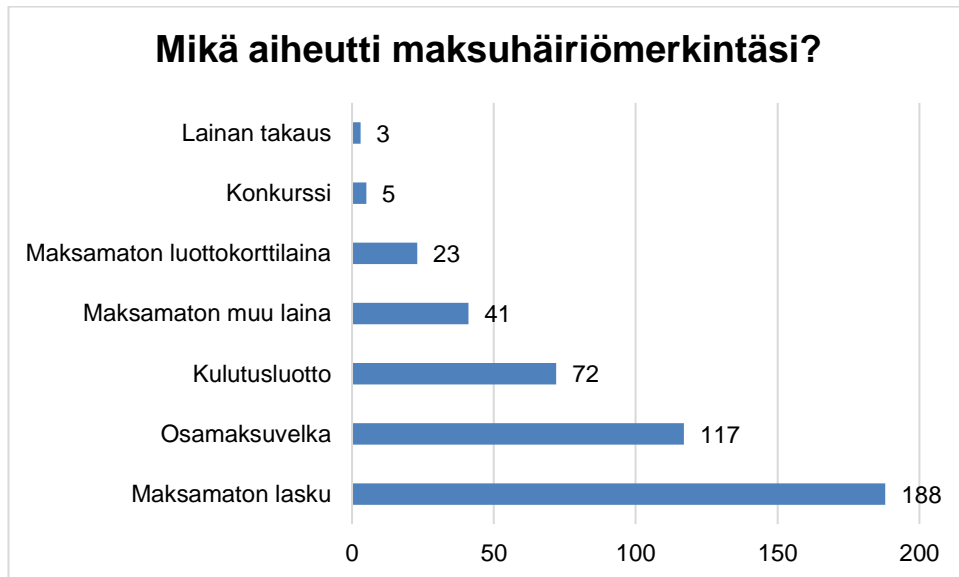
Seuraavaksi siirryttiin vastaajien henkilökohtaisiin kokemuksiin maksuhäiriömerkinnästä. Vastaajilta kysyttiin ”Onko sinulla tällä hetkellä / ollut maksuhäiriömerkintä?”. Vastaajista 79 prosenttia vastasi, ettei ole. Jopa 18 prosenttia kertoi, että heillä on merkintä tällä hetkellä ja 4 prosenttia vastasi, että heillä on ollut, muttei ole enää. Huolestuttavaa mielestäni on, että 239 vastaajalla (21%) on kokemusta maksuhäiriömerkinnästä (Kuvio 11).

Kuvio 11. Vastaajien kokemukset maksuhäiriömerkinnästä.

Seuraavat kolme kysymystä oli osoitettu vain vastaajille, jotka vastasivat edellisessä kysymyksessä, että heillä on ollut tai on tällä hetkellä maksuhäiriömerkintä. Muut vastaajat ohjattiin siirtymään yleistä tietämystä mittaavaan viimeiseen kysymykseen.

Vastaajilta kysyttiin ”Mikä aiheutti maksuhäiriömerkintäsi?”. Kysymyksessä sai valita useamman vaihtoehdon. Maksamaton lasku oli mukana 79 prosentissa vastauksista, kun vastaava luku osamaksuvelka -vaihtoehdolla oli 49 prosenttia. Kulutusluotto oli yksi aiheuttavista tekijöistä 30 prosentilla vastaajista ja muut lainat 17 prosentilla. Maksamaton luottokorttilaina oli mukana 10 prosentissa vastauksista (Kuvio 12).

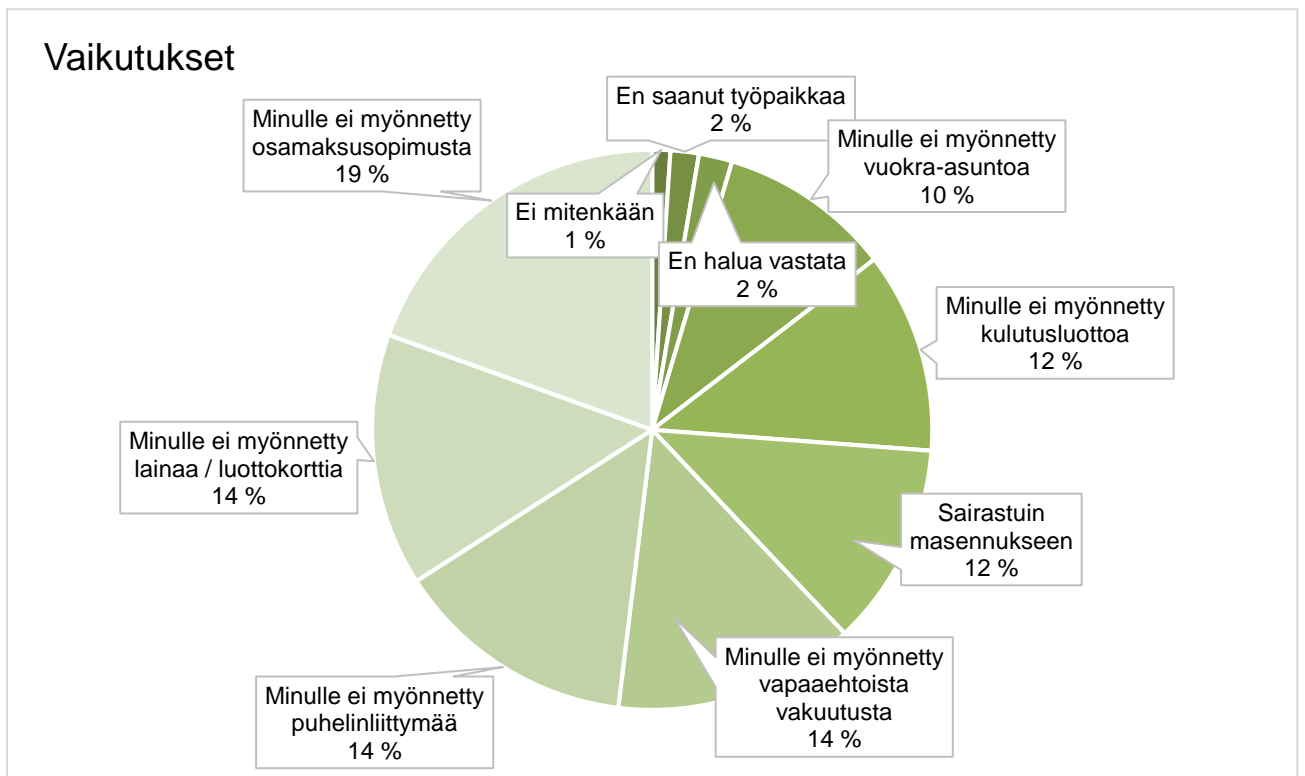

Kuvio 12. Maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneet tekijät.

Myös tässä kysymyksessä oli mahdollista lisätä oma vaihtoehto jo annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi. Omia vaihtoehtoja olivat esimerkiksi toisten henkilöiden ottamat lainat vastaajien nimiin, rikosperusteiset velat sekä kulutusluotto yksilöitynä pikaluottoihin.

Osamaksuvelka sekä kulutusluotto ovat olleet suuressa osassa aiheuttamassa merkintää. Tämä tukee teoriaosuutta, minkä mukaan pikaluotot ja osamaksukaupat ovat monessa tapauksessa maksuhäiriömerkinnän aiheuttavia tekijöitä. Pikaluottoihin ja osamaksuihin kannustava markkinointi voi olla osasyynä näiden suureen vastausjakaumaan (Luku 3.1).

Toisessa maksuhäiriömerkintää koskevassa kysymyksessä vastaajilta kysyttiin merkinnän vaikutuksista elämään. ”Miten maksuhäiriömerkintä vaikuttaa / vaikutti elämääsi?”. Suurin osa (19%) vastaajista valitsi vaihtoehdon, ettei heille myönnetty osamaksusopimusta. Vapaaehtoisesta vakuutuksesta, puhelinliittymästä sekä lainasta tai luottokortista kielteisen myöntämispäätöksen oli saanut yhteensä 42 prosenttia vastaajista. Kulutusluottoa ei myönnetty 12 prosentille, eikä vuokra-asuntoa 10 prosentille vastaajista. Vain kaksi prosenttia kertoi, ettei saanut työpaikkaa ja yksi prosentti sanoi, ettei merkintä ole vaikuttanut millään tavalla. Lisäksi 12 prosenttia kertoi maksuhäiriömerkinnän jälkeen sairastuneensa masennukseen (Kuvio 13).

Kuvio 13. Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset elämään.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa kerrotaan maksuhäiriömerkinnän aiheuttamista vaikutuksista. Osamaksusopimuksen, luottokortin, lainan ja kulutusluoton saaminen vaikeutuu ja joskus jopa estyy maksuhäiriömerkinnän myötä. Lisäksi puhelinliittymän sekä vapaaehtoisen vakuutuksen saaminen hankaloituu (Luku 4.1 - 4.2). Myös tutkimustulokset osoittavat nämä toteen ja suurin osa vastaajista on jäänyt näistä eduista paitsi.

Vuokra-asunnon ja työpaikan saantiin on maksuhäiriömerkintä vaikuttanut negatiivisesti osalla vastaajista. Vuokra-asunnon saamiseksi voi merkinnän omaava joutua suostu-

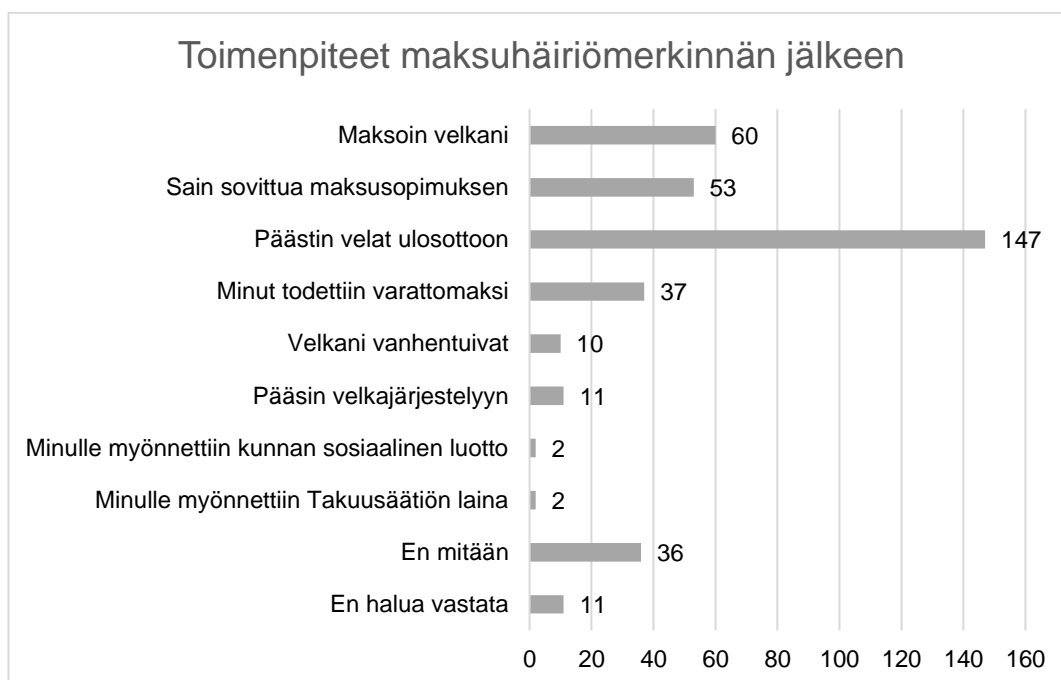
maan erityisehtoihin, mutta tutkimustulokset osoittavat, ettei vastaajilla ole ollut erityisehtoihin mahdollisuutta joko oman tai vuokranantajan toimesta. Työpaikan saantiin merkintä voi vaikuttaa, mikäli työtehtävät edellyttävät erityistä luottamusta tai taloudellista vastuuta (Luku 4.3). Masennukseen sairastuneita oli jopa 12 prosenttia vastaajista, mikä myös tukee teoriaosuutta. Maksuhäiriömerkintä oli vaikuttanut lähes jokaisen vastaajan (99%) elämäänsä. Myös tämä tukee teoriaosuutta, jossa kerrotaan useista mahdollisista merkinnästä aiheutuvista seurauksista (Luku 4).

Viimeisessä maksuhäiriömerkintään liittyvässä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin, mitä toimenpiteitä he ovat tehneet saatuaan maksuhäiriömerkinnän. Vastaaja sai valita useamman vaihtoehdon sekä lisätä oman valinnaisen vaihtoehdon tarpeen tullen.

Suurin osa vastaajista oli päästänyt velat ulosottoon. Tämä tukee teoriaosuutta, minkä mukaan suomalaisia oli ollut viime vuonna yli puoli miljoonaa ulosotossa (Luku 2.1). Myös isossa osassa vastauksia ilmeni, että maksuhäiriömerkinnän saanut henkilö on suorittanut erääntyneet maksut pois tai saanut sovittua maksusopimuksen velkojan kanssa. Varattomaksi oli todettu 16 prosenttia vastaajista. Suurin osa (86%) merkinnän omaavista ansaitsi alle 2000 euroa kuukaudessa, millä saattaa olla vaikutusta varattomaksi toteamiseen.

Velkajärjestelyyn oli päässyt viisi prosenttia vastaajista ja velat olivat vanhentuneet neljällä prosentilla. Kunnan sosiaalista luottoa sekä Takuusäätiön takaamaa lainaa oli kumpaakin myönnetty vain kahdelle merkinnän omaavista vastaajista. Teoriaosuudessa kerrotaan nuorten holtittomasta elämäntyylistä sekä motivaation puutteesta hoitaa taloutaan (Luku 3). Tätä tukee tutkimustulos, minkä mukaan 15 prosenttia ei ole tehnyt mitään toimenpiteitä maksuhäiriömerkinnän saatuaan (Kuvio 14).

Kuvio 14. Vastausjakauma maksuhäiriömerkinnän jälkeisistä toimenpiteistä.

Kyselylomakkeen viimeisessä osiossa haluttiin selvittää vastaajien yleistä tietämystä maksuhäiriömerkinnästä. Lomakkeessa oli 10 väittämää sekä vastausvaihtoehdot: kyllä, ei ja en tiedä.

Ensimmäiseen väittämään ”Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa asunnon hankintaan” lähes jokainen vastasi (97%) oikein, eli kyllä. Vain kaksi prosenttia vastasi väärin, eli ei. Asunnon vuokraaja saa tarkistaa vuokraehdokkaan luottotiedot ja näin ollen henkilöt, joilla ei ole maksuhäiriömerkintää ovat usein etusijalla vuokranantajan silmissä. Lisäksi asuntolainan saaminen vaikeutuu huomattavasti, ellei esty jopa kokonaan merkinnän seurauksena (Luku 4.3).

Toinen väittämä: ”Maksuhäiriömerkintä on elinikäinen”. Tietoisuus myös tässä kysymyksessä oli hyvä ja oikeita, ei – vastauksia oli 91 prosenttia. Vääriä, kyllä -vastauksia oli vain 7 prosenttia. Merkintöjen säilytysajat vaihtelevat 2-4 vuoteen, riippuen merkinnän tyypistä ja siitä, tuleeko velalliselle kyseisenä ajankohtana uusia maksuhäiriömerkintöjä (Luku 2.3).

Seuraavat kolme väittämää liittyivät luottoihin ja niiden kustannuksiin. Ensimmäinen väittämä ”Luoton nostaminen on helppoa.” jakoi vastaajien mielipiteet lähes tasan kahtia. Oikeita, kyllä – vastauksia, oli 47 prosenttia ja vääriä, ei -vastauksia, 45 prosenttia. Luoton nostaminen on nykypäivänä todella helppoa, vain muutaman klikkauksen päässä. Jo

luoton antajien mainoslausehdukset ”luottoa helposti ja nopeasti” tai ”luottoa ilman kuluja” antavat perspektiiviä nykypäivän luoton nostamisen helppoudesta (Luku 3.1).

Toinen luottoihin liittyvä väittämä oli: ”Olen tietoinen luottojen todellisista kustannuksista”. Vastajista 75 prosenttia kertoi, että on tietoinen ja 19 prosenttia vastasi, ettei ole tietoinen luottojen todellisista kustannuksista. Tietoisuus oli mielestäni hyvällä tasolla.

Kolmas luottoihin liittyvä väittämä oli: ”Luottojen todelliset kustannukset ovat helposti selvitettävissä”. Oikeita, ei -vastauksia (45%) ja vääriä, kyllä -vastauksia (45%) tuli yhtä paljon. Kuluttajansuojalaissa määrätään kaikkien luottoa myöntävien yritysten ilmoittamisvelvollisuudesta. Kaikkien yritysten tulee ilmoittaa luoton todellinen vuosikorko samalla tavalla. Säännön avulla pyritään auttamaan kuluttajaa löytämään niin kutsutut piilokustannukset sekä vertailemaan luottoja keskenään. Osa luottoa myöntävistä yrityksistä ei valitettavasti kuitenkaan ilmoita todellista vuosikorkoa edellä mainitun lainsäädännön edellyttämällä tavalla, minkä vuoksi luottojen todelliset kustannukset ovat vaikea selvittää (Tauriainen, 2017).

Luottojen todellisia kustannuksia selvittäessäni huomasin, että luotontarjoajat ilmoittavat kustannukset monin eri tavoin, minkä vuoksi niitä on vaikea hahmottaa ja ymmärtää. Todellisten kustannusten selvittämiseksi kuluttaja tarvitsee laskukaavoja tai internetistä löytyviä laskureita, jotta hän pystyy vertailemaan omaa laina-aikaansa ja -summaansa annettuihin kustannuksiin. Luottojen myöntämistä markkinoidaan myös korottomana ja kuluttomana tietyn lyhennysajan ja lainasumman verran. Luotontarjoajien kotisivuilla kustannukset ovat ilmoitettu avauspalkkiona, tilinhoitomaksuna, nostopalkkiona, nostokuluna, nimellisenä vuosikorkona, todelliset kulut huomioivana vuosikorkona tai laskutuslisänä. Mielestäni todelliset kustannukset ovat selvitettävissä, mutta vaativat kuluttajalta aikaa, tietotaitoa ja paneutumista.

Seuraava osio liittyi velkaantumiseen ja väittämä oli: ”Velkakierteeseen voi joutua helposti”. Lähes jokainen vastaaja (94%) vastasi oikein, eli kyllä. Vain viisi prosenttia vastasi väärin ja koki, ettei velkakierteeseen voi joutua helposti. Tänä päivänä velkakierteeseen on asetettu useita houkuttimia. Luottoja markkinoidaan ja joskus jopa tyrkytetäänkin kuluttajille. Suurempia luottomääriä mainostetaan myös selviytymiskeinona pienempiä lainoja yhdistelemällä. Kuluttajan maksaessa velkojaan korkealla kustanteisilla luotoilla voi velkakierteeseen ajautua todella helposti (Luku 3.1).

Seuraava väittämä oli: ”Velan suorittaminen poistaa maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteristä heti”. Suurin osa (88%) vastaajista vastasi oikein ja oli sitä mieltä, että väittämä ei pidä paikkaansa. Vain viisi prosenttia vastaajista vastasi väärin, eli kyllä. Maksuhäiriömerkintä ei poistu luottotietorekisteristä heti, vaikka velka tulisikin maksetuksi. Merkintä poistuu rekisteristä aikaisintaan kahdessa vuodessa. Luottotietoihin voidaan kuitenkin kirjata Ref-merkintä velan suorittamisen jälkeen, mikäli velallinen näin haluaa (Luku 2.3).

Ulosottoa koskeva väittämä oli: ”Luottotietorekisteriin kirjataan maksuhäiriömerkintä, kun lasku siirtyy ulosottoon perittäväksi”. Vastaajista vain neljännes (25%) tiesi, ettei merkintä synny rekisteriin heti ulosottoon siirtyessä. Väärin vastanneita oli jopa 64 prosenttia. Käräjäoikeus ilmoittaa aina maksutuomion luottotietorekisteriin. Suoraan ulosottokelpoisista veloista ei kuitenkaan tule maksuhäiriömerkintää heti laskun siirtyessä ulosottoon. Velallinen voi välttää merkinnän kokonaan, mikäli hän suorittaa saatavan ulosotto-perinnän aikana (Luku 3.3).

Seuraava väittämä oli: ”Velkajärjestelyn jälkeen maksamattomat velat annetaan velalliselle anteeksi.” Vastaajista vain pieni osa (13%) vastasi oikein, eli kyllä ja 74 prosenttia vastasi väärin, eli ei. Velkajärjestely kestää tavallisesti kolmesta viiteen vuoteen ja ilman maksuosuutta jääneet velat annetaan velalliselle anteeksi (Luku 5.4).

Viimeinen väittämä mittaisi vastaajien tietoisuutta Takuusäätiön toiminnasta. Vastaajista vain 23 prosenttia vastasi olevansa tietoinen toiminnasta ja yli puolet (65%) eivät olleet tietoisia. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Yleinen tietämys maksuhäiriömerkinnästä. Punaisella väärät ja vihreällä oikeat vastaukset, mustalla neutraalit.

Väittämät	Kyllä	Ei	En tiedä
1. Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa asunnon hankintaan.	97 %	2 %	1 %
2. Maksuhäiriömerkintä on elinikäinen.	7 %	91 %	2 %
3. Luoton nostaminen on helppoa.	47 %	45 %	8 %
4. Olen tietoinen luottojen todellisista kustannuksista.	75 %	19 %	6 %
5. Luottojen todelliset kustannukset ovat helposti selvitettävissä.	45 %	45 %	10 %
6. Velkakierteeseen voi joutua helposti.	94 %	5 %	1 %
7. Velan suorittaminen poistaa maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteristä heti.	5 %	88 %	7 %
8. Luottotietorekisteriin kirjataan maksuhäiriömerkintä, kun lasku siirtyy ulosottoon perittäväksi.	64 %	25 %	11 %
9. Velkajärjestelyn jälkeen maksamattomat velat annetaan velalliselle anteeksi.	13 %	74 %	13 %
10. Olen tietoinen Takuusäätön toiminnasta.	23 %	65 %	12 %

Vertailtaessa maksuhäiriömerkinnän omaavien vastaajien ja heidän, joilla ei merkintää ole -vastauksia, ei poikkeavuutta syntynyt kuin maksimissaan kuusi prosenttia molemmin puolin. Ainoa väittämä, minkä kohdalla hajontaa esiintyi enemmän, oli väittämä 10. Väittämässä maksuhäiriömerkinnästä kokemusta olevilla kyllä -vastauksia oli 40 prosenttia ja ei -vastauksia 52 prosenttia.

Yleinen tietoisuus maksuhäiriömerkinnästä oli vaihtelevaa. Asunnon hankinnasta ja merkinnän kestosta vastaajat olivat tietoisia. Luoton nostamisen helppous jakoi mielipiteet lähes kahtia, samoin kuin todellisten kustannusten selvittämisen helppous. Luottojen todelliset kustannukset olivat kuitenkin suurimmalla osalla tiedossa.

Tutkimustulosten sekä teoriaosuuden perusteella velkakierteeseen voi joutua helposti ja tätä mieltä oli myös suurin osa vastaajista. Suurin osa vastaajista tiesi myös, ettei maksuhäiriömerkintä poistu luottotietorekisteristä heti kun velka on suoritettu. Huolenaiheita

nousi esiin kuitenkin, kun 64 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että maksuhäiriömerkintä kirjataan heti, kun lasku siirtyy ulosottoon. Velkajärjestelystä ja Takuusäätiön toiminnasta yleisesti, oli tietämys hyvällä tasolla (Taulukko 1).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Maksuhäiriömerkintä on useista eri lähteistä koottu merkintä luottotietorekisteriin. Luottotietorekisteriin merkityn maksuhäiriömerkinnän tarkoitus on kertoa luoton antajalle, että kyseinen kuluttaja on laiminlyönyt aiempia velvoitteitaan ja luottotappioriski luotonmyöntämiselle tai laskulla myyntiin on tavallista korkeampi. Maksuhäiriömerkintä saattaa siis olla ratkaisu velkakierteen katkaisemiselle, kun uutta luottoa ei myönnetä merkinnän vuoksi. Suurin osa merkinnöistä aiheutuu kulutusluottojen ja lainojen laiminlyönnistä, osamaksuveloista sekä maksamattomista laskuista.

Nuorten taloudellinen tilanne on viime vuosina heikentynyt huomattavasti. Luottoyhteiskunnassamme kulutusluotot ovat nykyään enemmän sääntö kuin poikkeus. Luottoa ei pidetä niin paheksuttavana kuin ennen, vaan pikemminkin vain ansiotulojen jatkeena. Pikaluotot ovat tänä päivänä erittäin helposti kuluttajien saatavilla ja niiden markkinointi on usein harhaanjohtavaa ja aggressiivista. Myös Kuluttajavirasto on joutunut puuttumaan luottojen markkinointiin, jossa luoton todelliset kulut jäävät usein pimentoon ja luotoista annetaan liian ruusuinen kuva.

Opinnäytetyöni tutkimusongelmana olivat maksuhäiriömerkinnän esiintyvyys 18-29 -vuotiaiden nuorten aikuisten keskuudessa, sen syyt ja seuraukset sekä häiriömerkinnän selviytymiskeinot. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää nuorten yleistä tietämystä maksuhäiriömerkinnästä. Kyselytutkimukseen vastasi 1155 henkilöä ja hyväksytyjä vastauksia oli 1128.

Vuonna 2017 maksuhäiriömerkintöjä oli kirjattu luottotietorekisteriin yli 376 000 kappaletta ja velallisilla on usein enemmän kuin yksi merkintä tiedoissaan, keskimäärin 15 kappaletta henkilöä kohden. Lisäksi yli puoli miljoonaa suomalaista on ulosotossa ja ulosotovelkaa on huimat 4,5 miljardia euroa. Kyselytutkimukseeni vastanneilla yli 21 prosentilla oli joko ollut tai oli tällä hetkellä maksuhäiriömerkintä, mikä tarkoittaa hieman yli joka viidettä vastaajaa.

Maksuhäiriömerkinnän esiintyvyys on mielestäni todella huolestuttavalla tasolla. Merkintä on yleisempää nuorten miesten kuin naisten keskuudessa. Pienituloisuudella, perheettömyydellä, työsuhteella sekä matalalla koulutustasolla on todettu olevan yhteyksiä ylivelkaantumiseen. Tutkimustulokset osoittavat, että maksuhäiriömerkintää esiintyi eniten eronneilla ja yksinhuoltajilla. Lisäksi suurin osa merkinnän omaavista oli työttömiä ja

heidän korkein suorittamansa koulutus oli peruskoulu. Nämä tulokset toistuivat myös Tilastokeskuksen tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin yksityishenkilöiden ylivelkaantumista vuonna 2008 päätyneiden velkajärjestelyjen jälkeen.

Maksuhäiriömerkintä ei ilmesty velallisen luottotietorekisteriin yllättäen tai velallisen tietämättä. Merkintä kirjataan rekisteriin aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua eräpäivän laiminlyömisestä, kuitenkin usein vasta puolen vuoden jälkeen. Ennen kirjaamista velalliselle lähetetään perintäkirjeitä ja annetaan tiedoksi, että saatavan laiminlyönnistä seuraa maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin.

Maksuhäiriömerkinnästä kokemusta omaavat henkilöt ovat tavallisesti pienituloisia. Kyselytutkimukseni tulokset osoittivat, että maksuhäiriömerkinnän omaavilla tulot olivat lähes jokaisella (85%) alle 2000 euroa kuukaudessa ja tulot koostuivat usein Suomen sosiaaliturvan myöntämistä tuista, kuten toimeentulo-, asumis- ja opintotuesta.

Maksuhäiriömerkinnän ja vuosittaisten suurimpien menoerien ristiintaulukoinnin tulokset olivat mielenkiintoisia. Erilaisten arjen menojen lisäksi merkinnän omaavat kuluttivat varjoaan esimerkiksi vapaa-aikaan, terveydenhuoltoon sekä päihteisiin. Nuorten keskuudessa myös lainat olivat vastatuimpien menoerien joukossa. Terveydenhuolto oli yleisempi menoerä niillä, joilla oli kokemusta maksuhäiriömerkinnästä, kuin niillä, joilla kokemusta ei ollut. Tämä ero saattaa johtua esimerkiksi maksuhäiriömerkintään vaikuttavista tekijöistä ja seurauksista: työkyvyttömyydestä, sairastumisesta tai mielenterveysongelmista.

Maksuhäiriömerkinnän omaavien keskuudessa ostopäätökseen vaikuttivat eniten taloudellinen tilanne, hinta, tarjous, tarve, laatu, mieliala ja riippuvuus. Kuluttajaviraston tekemä kysely kunnan talous- ja velkaneuvojille osoitti, että addiktiot ovat lisääntyneet velkaantumisen taustatekijänä. Riippuvuus -vaihtoehto olikin suosituimpi maksuhäiriömerkinnän omaavilla, kuin heillä, joilla merkintää ei ollut.

Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa yksityishenkilön montaa arkista asiaa huomattavasti, kuten kyselytutkimuksen tuloksetkin osoittavat. Luottokortin, osamaksusopimuksen, kulutusluoton ja muiden pienluottojen saaminen estyy joko kokonaan tai ainakin vaikeutuu huomattavasti maksuhäiriömerkinnän seurauksena. Kuukausierien alentamisesta sekä lyhennysvapaan myöntämisestä luotonantajat saattavat kieltäytyä kokonaan. Edellä mainittuja rahoitusmuotoja anottaessa häiriömerkinnän omaavalla hakijalla tulisi olla hyvät vakuudet tai takaajat, jotta niitä hänelle myönnettäisiin. Pankeilla on oikeus valita

asiakkaansa ilman perusteltua syytä, mistä johtuen pankin vaihtaminenkaan ei välttämättä onnistu maksuhäiriömerkinnän jälkeen.

Suuremmat pankkilainat, kuten asuntolaina, evätään usein merkinnän vuoksi kokonaan. Asuntolainan saamiseksi häiriömerkinnän omaava tarvitsisi joko hyvät vakuudet tai takaajan tai suuren pääoman. Vuokra-asuntoa hakiessa ovat tavallisesti etusijalla ne, joilla merkintää ei ole. Vuokranantaja voi vaatia hakijalta, jolla on merkintä luottotietorekisterissä, omavelkaista takaajaa tai useamman kuukauden takuuvuokran.

Omistusasuntoon, josta on pankkilainaa sekä vuokra-asuntoon vaaditaan aina kotivakuutus. Kotivakuutus on vapaaehtoinen vakuutus, jota ei välttämättä maksuhäiriömerkinnän omaavalle myönnetä, ainakaan ilman etukäteismaksua. Myös puhelin- ja sähköliittymän myöntämiseen merkinnän omaavalta vaaditaan usein etukäteismaksu. Tutkimustulokset osoittavat, että 42 prosentille maksuhäiriömerkinnän omaavista henkilöistä ei myönnetty vapaaehtoista vakuutusta, puhelinliittymää, lainaa tai luottokorttia.

Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa joissakin tapauksissa jopa työelämässä. Työtehtävän edellyttäessä taloudellista vastuuta tai erityistä luottamusta saattaa merkintä evätä työpaikan saannin. Yrityksen vastuuhenkilönä toimiminen ja henkilökohtainen maksuhäiriömerkintä saattavat myös vaikuttaa toisiinsa.

Vaikka maksuhäiriömerkintä onkin kirjattu luottotietorekisteriin, ei se tarkoita, että se tahraisi velallisen luottotiedot loppuelämäksi. Maksuhäiriömerkintää säilytetään luottotietorekisterissä kahdesta neljään vuoteen, riippuen merkinnän aiheuttaneesta tekijästä. Merkinnän kesto riippuu myös siitä, tuleeko velalliselle lisää merkintöjä jo kirjatun lisäksi.

Maksuhäiriömerkinnän jälkeen velallisen tulisi olla aktiivisesti ja mahdollisimman pian yhteydessä velkojiin ja yrittää sopia saatavien suorittamisesta. Sovintomenettelyssä sovitaan maksuista ilman tuomioistuinta. Yksityishenkilön maksuvara ratkaisee millä tavoin hän voi selviytyä velkakierteestään. Velalliselle voidaan myöntää Takuusäätiön takaama pankkilaina tai kunnan sosiaalinen luotto, mikäli hänellä on tarpeeksi tuloja. Jos taas tulot ovat pienet, eivätkä riitä velkojen maksamiseen, voi hän päästä yksityishenkilön velkajärjestelyyn.

Velallinen voi päästää erääntyneet saatavat ulosottoon, kun muuta mahdollisuutta ei ole. Velat saadaan joko suoritettua ulosoton avulla, ne vanhenevat tietyn ajan saatossa tai velallinen todetaan varattomaksi. Suurin osa kyselytutkimukseen vastanneista maksuhäiriömerkinnän omaavista oli päästänyt velat ulosottoon ja todettu siellä varattomaksi. Tutkimustulokset tukevat talous- ja velkaneuvojien huomiota siitä, että yhä useammin

velkaantumisen taustalla on holtiton elämäntyyli ja taloudenhallinnan osaamattomuus. Kyselytutkimuksen vastaajista 15 prosenttia kertoo, ettei ole tehnyt maksuhäiriömerkinnän jälkeen asialle mitään.

Tutkimuksen kohderyhmässä yleinen tietoisuus maksuhäiriömerkinnästä oli vaihtelevaa. Tietoisuus oli heikompaa velkajärjestelystä, ulosotosta ja Takuusäätiön toiminnasta. Pikaluottojen nostamiseen sekä todellisiin kustannuksiin liittyvät väittämät jakoivat mielipiteitä, mutta vastaajista suurin osa omasi tietämystä näistä aihealueista. Nuorten tietoisuutta tulisi kuitenkin kohentaa ja tällä tavoin mahdollisesti estää maksuhäiriömerkintöjen syntyä. Häiriömerkinnän omaavilla henkilöillä korkein suoritettu koulutus oli peruskoulu, joten tietoisuutta merkinnästä sekä talouden hoidosta tulisi kohentaa jo peruskoulussa.

Suomessa ei ole käytössä luottotietorekisteriä, joka sisältäisi positiivisia luottotietoja. Positiivisesta luottotietorekisteristä pankit ja rahoitusyhtiöt näkisivät reaaliaikaiset tiedot kulluttajien lainamääristä, pääomista, tuloista sekä yleisestä maksukäyttäytymisestä. Positiivinen luottorekisteri saattaisi mahdollistaa velkakierteen katkaisemisen hyvissä ajoin, jopa ehkäistä maksuhäiriömerkintöjen syntyä.

Opinnäytetyön asetettuihin tutkimusongelmiin saatiin kattavat vastaukset kyselytutkimuksen ja teoriaosuuden myötä. Tutkimuksen toteutus sujui hyvin ja kohderyhmä tavoitettiin odotettua paremmin. Vastauksia ja analysoitavaa aineistoa tutkimuksen luotettavuuden kannalta tuli riittävästi. Tutkimustulokset tukivat teoriaosuutta ja tutkimukselle asetetut tavoitteet täyttyivät. Jatkotutkimuksena opinnäytetyölleni voisi tehdä työn, joka tutkisi maksuhäiriömerkinnän ehkäisevää toimintaa. Olisiko nuorille mahdollista järjestää apua jo ennen ylivelkaantumista tai olisiko vertaistuesta hyötyä maksuhäiriömerkinnästä selviytymiseen? Lisäksi hyödyllistä tietoa saisi jatkotutkimuksesta, joka tutkisi maksuhäiriömerkinnän sekä mielenterveysongelmien syy-seuraussuhteita.

LÄHTEET

Autio M. & Paju P. 2005. Kuluttava nuoruus. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Bräysy, P. 2013. Perintä käytännössä. Helsinki: Kauppakamari.

Easycredit, 2017. Luottotietojen menettäminen. Viitattu 25.2.2018.
<https://www.easycredit.fi/uutisia/2017/luottotietojen-menettaminen-nain-maksuhairiomerkin-ta-vaikuttaa-ja-vaikeuttaa/>

Eduskunta, 2018. Kansalaisten ylivelkaantuminen ja maksuhäiriömerkinnät esillä kyselytunnilla. Viitattu 5.4.2018.
<https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/suullinen-kyselytunti-helmikuu-2018.aspx>

Etua Oy, 2018. Voiko lainaa saada maksuhäiriömerkinnästä huolimatta? Viitattu 2.3.2018.
<https://www.etua.fi/ajankohtaista/voiko-lainaa-saada-maksuhairiomerkin-nasta-huolimatta>

Finanssiala Ry, 2009. Yksityishenkilö takaajana. Viitattu 22.2.2018.
http://www.finanssiala.fi/materiaalit/Yksityishenkilo_takaajana.pdf

Havia P.; Lappalainen V. & Rinta-Loppi A. 2014. Erilainen ote omaan talouteen – vapaus, onni ja hyvä elämä. 2. painos. Helsinki: Alma Talent.

Heikkilä T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9., uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Henkilötietolaki 523/1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

Hänninen J. & J. 2015. Suomalainen velkakirja – Ihmisten elämä velkaantuvassa maassa. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Jokiniemi, E. 2017. Laiminlyötyjä opintolainoja maksetaan. Yle. Viitattu 4.3.2018.
<https://yle.fi/uutiset/3-9597418>

Juvonen A. 2018. Suomalaisilla ulosotossa 4,5 miljardia euroa. Kauppalehti. Viitattu 8.4.2018.
https://m.kauppalehti.fi/uutiset/suomalaisilla-ulosotossa-4-5-miljardia-euroa/tGcG3PKr?utm_source=leiki&utm_medium=iltalehti&utm_campaign=kontekstuaalinen&_ga=2.103459968.1227029668.1523029734-922225378.1458589680

Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2014. Perintäkulut ja perinnän eteneminen. Viitattu 2.3.2018.
<https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/perintakulut-ja-perinnan-eteneminen/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015a. Maksuvaran laskentakaava. Viitattu 2.4.2018.
<https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/velkajarjestely/maksuvaran-laskentakaava/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015b. Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet. Viitattu 6.4.2018.

<https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/velkajarjestely/velkajarjestelyn-edellytykset-ja-esteet/>

Kuluttajaliitto, 2016. Velkaopas. Viitattu 3.4.2018.

https://www.kuluttajaliitto.fi/wp-content/uploads/2016/02/Velkaopas_Kuluttajaliitto-%E2%80%93-kopio.pdf

Kuluttajaliitto, 2018. Ulosotto. Viitattu 8.4.2018.

<https://www.kuluttajaliitto.fi/tietopankki/oman-talouden-hallinta/velkaantuminen-ja-mak-suhairiot/ulosotto/>

Kuluttajansuojalaki 38/1978. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>

Laki saatavien perinnästä 513/1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>

Laki talous- ja velkaneuvonnasta 813/2017. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170813>

Laki velan vanhentumisesta 728/2003. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030728>

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 57/1993. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057>

Lindström J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Linna T. & Saarnilehto A. 2016. Velan vanhentuminen. Helsinki: Alma Talent.

Luottotietolaki 527/2007. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527>

Makkonen A. 2012. Vastuullinen luotonanto. Helsinki: Finanssi- ja vakuutuskustannus Finva.

Maksuhäiriö ei enää estä. Talouselämä, 2017. Viitattu 15.3.2018.

<https://www.talouselama.fi/uutiset/maksuhairio-ei-ena-esta-taattua-lainaa-tarjolla-103-744-opiskelijalle/50652791-2d36-3585-bf7a-6cffbb377fc5>

Maksuhäiriöisten henkilöiden ennätysmäärä. Kauppalehti, 2018. Viitattu 7.4.2018.

https://m.kauppalehti.fi/uutiset/maksuhairioisten-henkiloiden-ennatysmaara-kohosi-uudelle-tuhatluvulle/UEk4gVHE?utm_source=leiki&utm_medium=iltalehti&utm_campaign=kontekstuaalinen&_ga=2.103459968.1227029668.1523029734-922225378.1458589680

Mannermaa, J. 2018. Maksuhäiriöt kasautuvat samoillem ihmisille. Yle. Viitattu 21.2.2018.

<https://yle.fi/uutiset/3-10011113>

- Möttönen A. 2017. Positiivinen luottorekisteri. Viitattu 3.4.2018.
<https://www.vertaaensin.fi/laina/artikkelit/positiivinen-luottorekisteri>
- Niemi M. 2014. Luotto-oikeus – Luottotyytit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Helsinki: Talentum.
- Oikeus.fi, 2014. Velan vieminen ulosottoon ja sen perintä. Viitattu 6.4.2018.
<https://oikeus.fi/fi/index/laatikot/velanperinta.html>
- Oikeus.fi, 2016. Maksuhäiriömerkinnät ulosotossa. Viitattu 18.3.2018.
<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa/varattomuus.html>
- Oikeus.fi, 2018. Palkan ulosmittaus. Viitattu 6.4.2018.
<https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa/palkanulosmittaus.html>
- OmaRaha, 2017. Näin vältät maksuhäiriömerkinnän. Viitattu 20.2.2018.
<http://www.omaraha.org/nain-valtat-maksuhairiomerkinna/>
- Parpola A. & Kiljala J. 2005. Hyvä vai paha tieto? - Suomalaisen luottotietotoiminnan vaiheet. Helsinki: Asiakastieto.
- Pönkä P. & Willman P. 2005. Käytännön perintäopas. Helsinki: Edita.
- Rantala K. & Tarkkala H. 2009. Kotitalouksen velkaongelmien nykytila ja kehitys. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Sinelampi, R. 2017. Maksuhäiriö hankaloittaa arkea. Suomen Asiakastieto Oy. Viitattu 5.3.2018.
<https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/maksuhairio-hankaloittaa-arkea.html>
- Suomen Asiakastieto Oy, 2012. Luottotietomerkinnot ja niiden tallennusajat. Viitattu 21.3.2018.
<http://www.asiakastieto.fi/pdf/luottotietomerkinnot.pdf>
- Suomen Perintätoimisto Oy, 2017. Ref-Merkintä. Viitattu 27.3.2018.
<https://www.suomenpt.fi/ref-merkinta/>
- Takuusäätiö, 2018a. Luottotietojen tarkistaminen. Viitattu 3.3.2018
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinna/luottotietojen-tarkistaminen>
- Takuusäätiö, 2018b. Milloin maksuhäiriömerkintä tulee? Viitattu 21.2.2018
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinna/milloin-maksuhairiomerkinna-tulee>
- Takuusäätiö, 2018c. Velat. Viitattu 23.2.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/itseapu/selvita-rahatilanteesi-ja-velkasi/velat>
- Takuusäätiö, 2018d. Sanasto. Viitattu 27.2.2018
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/sanasto>

- Takuusäätiö, 2018e. Työ ja opiskelu. Viitattu 8.3.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinna/maksuhairiomerkinna-vaikutukset/tyo-ja-opiskelu>
- Takuusäätiö, 2018f. Maksusopimus velkojan kanssa. Viitattu 30.3.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/maksusopimus-velkojan-kanssa>
- Takuusäätiö, 2018g. Luottohäiriömerkintä velkajärjestelystä. Viitattu 31.3.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinna/merkinnat-ja-niiden-voimassaoloaika/luottohairiomerkinna>
- Takuusäätiö, 2018h. Ratkaisu maksukyvyyn mukaan. Viitattu 30.3.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/ratkaisu-maksukyvyyn-mukaan>
- Takuusäätiö, 2018i. Maksusopimustyytit. Viitattu 5.4.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/maksusopimukset-velkojen-kanssa/maksusopimustyytit>
- Takuusäätiö, 2018j. Milloin sopiminen kannattaa, milloin ei. Viitattu 5.4.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/maksusopimus-velkojan-kanssa/milloin-sopiminen>
- Takuusäätiö, 2018k. Kunnan talous- ja velkaneuvonta. Viitattu 7.4.2018
<https://www.takuusaatio.fi/hae-apura/talous-ja-velkaneuvontapalvelut/kunnan-neuvontapalvelut>
- Takuusäätiö, 2018l. Takauksen ehdot. Viitattu 10.4.2018
<https://www.takuusaatio.fi/palvelumme/takuusaation-takaus/takauksen-ehdot>
- Takuusäätiö, 2018m. Velkajärjestelyn esteet. Viitattu 11.4.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/hae-velkajarjestelya-tuomioistuimesta-0>
- Takuusäätiö, 2018n. Ulosotto välivaiheena. Viitattu 12.4.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/paasta-velat-ulosottoon/ulosotto-valivaiheena>
- Takuusäätiö, 2018o. Kun ulosotolle ei ole vaihtoehtoa. Viitattu 12.4.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/paasta-velat-ulosottoon/kun-ulosotolle-ei-ole>
- Takuusäätiö, 2018p. Velan vanhentuminen. Viitattu 15.4.2018.
<https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/velan-vanhentuminen>
- Tauriainen A. 2017. Todellinen vuosikorko. Viitattu 16.4.2018.
<https://www.vertaansin.fi/laina/opas/todellinen-vuosikorko>
- Toimeentulotuki elättää isoa nuorten aikuisten joukkoa. Talouselämä, 2017. Viitattu 1.4.2018. <https://www.talouselama.fi/uutiset/toimeentulotuki-elattaa-isoa-nuorten-aikuisten-joukkoa-usein-omaehtoisesti-tai-jostain-muusta-syysta-yhteiskunnasta-syrjaity-neita/014b4b35-050f-3a33-b06b-012251b69b79>

Taloussanomat, 2016. Tällainen on maksuhäiriöinen suomalainen. Viitattu 4.3.2018.
<https://www.is.fi/taloussanomat/oma-raha/art-2000001900484.html>

TalousSuomi, 2015. Luottotietojen menetys eli maksuhäiriömerkintä. Viitattu 1.3.2018.
<https://www.taloussuomi.fi/lainat-ja-vipit/luottotietojen-menetys-eli-mak-suh%C3%A4iri%C3%B6merkint%C3%A4>

Tilastokeskus, 2015. Uudet velat uhkaavat velkajärjestelyn läpikäynyttä. Viitattu 28.2.2018. http://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2014/art_2014-12-08_010.html?s=0

Tilastokeskus, 2016. Taantuma leikannut eniten nuorten tuloja. Viitattu 28.2.2018.
http://www.stat.fi/til/tjt/2014/02/tjt_2014_02_2016-04-01_tie_001_fi.html

Tilastokeskus, 2018. Ikä ja pienituloisuus. Viitattu 13.3.2018.
http://www.stat.fi/til/tjt/2016/01/tjt_2016_01_2018-03-02_kat_002_fi.html

Työsuojeluhallinto, 2015. Yksityisyydensuoja – Luottotiedot. Viitattu 2.4.2018.
<http://www.tyosuojelu.fi/tyosuuhde/oikeudet-ja-velvollisuudet-tyossa/yksityisyydensuoja/luottotiedot>

Valtakunnanvoudinvirasto, 2012. Pitkäkestoisesta ulosotosta annetaan jatkossa tieto luottotietorekisteriin. Viitattu 19.2.2018.
<http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/fi/index/ajankohtaista/2012/03/pitkakestoises-taulosotostaannetaanjatkossatietoluottotietorekisteriin.html>

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2008. Mittaaminen: mittarin luotettavuus. Viitattu 21.3.2018. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html>

Yritystulkki, 2015. Saatavien perintä. Viitattu 1.4.2018.
<http://www.yritystulkki.fi/fi/alue/tredea/toimiva-yrittaja/taloushallinto/perinta/>

Vuokraturva Oy, 2018. Vuokralaiselle – usein kysytyt kysymykset. Viitattu 7.3.2018.
<https://www.vuokraturva.fi/vuokralaiselle/etsitko-vuokra-asuntoa-usein-kysytyt-kysymykset>

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje

Maksuhäiriömerkintä

Moikka!

Opiskelen liiketaloutta ammattikorkeakoulussa ja edessä on vielä viimeinen rutistus opinnäytetyön parissa. Kyselytutkimus on tehty tukemaan opinnäytetyötäni.

Kyselytutkimuksen tavoitteena on selvittää 18-29 -vuotiaiden nuorten aikuisten yleistä tietoisuutta maksuhäiriömerkinnästä sekä merkinnän esiintyvyyttä, syitä ja seurauksia. Siksi juuri sinun vastauksesi on todella tärkeä!

Kysymykset ovat monivalintoja ja näin ollen vastaaminen on helppoa ja nopeaa. Vastamiseen kuluu aikaa n. 5-10 minuuttia. Antamasi vastaukset ovat täysin anonyymeja ja käsitellään luottamuksellisesti!

Lue kysymys huolella ennen vastaamista. Valitse jokaisen kohdalla vain yksi vaihtoehto, mikäli kysymyksen kohdalla ei erikseen mainita, että voit valita useamman vaihtoehdon. Vastausvaihtoehtoon "muu" saa lisätä oman vaihtoehdon tarpeen tullen / halutessaan.

Opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa (www.theseus.fi), ammattikorkeakoulujen sähköisessä arkistossa, kesällä 2018.

Vastauksista kiittäen,

Minna Alhonen

Turun ammattikorkeakoulu minna.alhonen@edu.turkuamk.fi

*Pakollinen

Liite 2 Kyselylomake

1. Syntymävuosi * _____
2. Sukupuoli *
  - Nainen
  - Mies
  - Muu
3. Siviilisääty *
  - Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa
  - Parisuhteessa
  - Sinkku
  - Eronnut
  - Leski
4. Asumismuoto *
  - Asun yksin
  - Asun vanhempieni / vanhemman luona
  - Asun avio- tai avoliitossa (lapsia)
  - Asun avio- tai avoliitossa (ei lapsia)
  - Asun kämppäkaverin/-kavereiden kanssa
  - Yksinhuoltaja
5. Mikä on tämän hetkinen työsuhteesi? Voit valita useamman vaihtoehdon.
  - Vakituinen työsuhde
  - Määräaikainen työsuhde
  - Osa-aikainen työsuhde
  - Työtön
  - Eläkkeellä
  - Opiskelija
  - Muu:
6. Mikä on korkein suorittamasi koulutus? *
  - Peruskoulu
  - Ammattikoulu
  - Lukio
  - Kaksoistutkinto
  - Ammattikorkeakoulu
  - Ylempi ammattikorkeakoulu
  - Yliopisto
7. Nettotulosi keskimäärin kuukaudessa? *
  - Alle 500 euroa
  - Alle 1000 euroa
  - Alle 1500 euroa
  - Alle 2000 euroa
  - Alle 2500 euroa
  - Alle 3000 euroa
  - Yli 3000 euroa

8. Mistä tulosi koostuu? Voit valita useamman vaihtoehdon. *
- Ansiotulo
  - Pääomatulo
  - Opintotuki
  - Asumistuki
  - Työttömyystuki
  - Toimeentulotuki
  - Peruspäiväraha
  - Läheisen tuki
  - Muu:
9. Kuinka usein teet ostoksia hetken mielijohteesta? *
- Todella usein
  - Usein
  - Harvoin
  - Todella harvoin
  - En osaa sanoa
10. Valitse viisi (5) tekijää, joilla on suurin vaikutus ostopäätökseesi. *
- Taloudellinen tilanne
  - Tarve
  - Riippuvuus
  - Mieliala
  - Muoti
  - Sosiaalinen paine
  - Hinta
  - Tarjous
  - Laatu
  - Eettisyys
  - Palvelu
  - Muu:
11. Valitse viisi (5) suurinta menoerää, joihin sinulla kuluu rahaa vuodessa. *
- Asuminen
  - Muut laskut
  - Lainat
  - Ruoka
  - Liikkuminen (auto, julkinen liikenne)
  - Terveystenhoito
  - Viihde ja elektroniikka
  - Vapaa-aika (ravintolat, kulttuuri)
  - Pukeutuminen
  - Harrastukset
  - Matkustaminen
  - Päihde
  - Rahapelit
  - Muu:
12. Onko sinulla luottokorttia? *
- Kyllä
  - Ei

13. Onko sinulla lainaa? Voit valita useamman vaihtoehdon. *

- Kyllä, opintolainaa
- Kyllä, asuntolainaa
- Kyllä, kulutusluottoa
- Kyllä, luottokorttilainaa
- Kyllä, muu laina
- Ei ole

14. Tiedätkö mistä syystä maksuhäiriömerkintä syntyy? *

- Kyllä
- En

15. Onko sinulla tällä hetkellä / ollut maksuhäiriömerkintä? *

- Kyllä, tällä hetkellä
- On ollut mutta ei ole enää
- Ei ole
- En halua vastata

Jos vastasit "Ei ole" tai "En halua vastata", siirry kohtaan 19.

16. Mikä aiheutti maksuhäiriömerkintäsi? Voit valita useamman vaihtoehdon. Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Maksamaton lasku
- Osamaksuvelka
- Kulutusluotto
- Maksamaton luottokorttilaina
- Maksamaton muu laina
- Lainan takaus
- Konkurssi
- En halua vastata
- Muu:

17. Miten maksuhäiriömerkintä vaikuttaa / vaikutti elämääsi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Minulle ei myönnetty vapaaehtoista vakuutusta
- Minulle ei myönnetty puhelinliittymää
- Minulle ei myönnetty vuokra-asuntoa
- Minulle ei myönnetty lainaa / luottokorttia
- Minulle ei myönnetty kulutusluottoa
- Minulle ei myönnetty osamaksusopimusta
- En saanut työpaikkaa
- Sairastuin masennukseen
- En halua vastata
- Muu:

18. Mitä toimenpiteitä olet tehnyt / teit saatua maksuhäiriömerkinnän? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Maksoin velkani
- Sain sovittua velkojan/velkojien kanssa maksusopimuksen
- Päästin velat ulosottoon
- Minut todettiin varattomaksi
- Pääsin velkajärjestelyyn
- Minulle myönnettiin Takuusäätiön takaama laina
- Minulle myönnettiin kunnan sosiaalinen luotto
- Velkani vanhentuivat
- En mitään
- En halua vastata
- Muu:

19. Alla on väittämiä, joiden avulla on tarkoitus kartoittaa yleistä tietämystä maksuhäiriömerkinnästä. Vastaa seuraaviin väittämiin. *

Väittämät	Kyllä	Ei	En tiedä
1. Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa asunnon hankintaan.			
2. Maksuhäiriömerkintä on elinikäinen.			
3. Luoton nostaminen on helppoa.			
4. Olen tietoinen luottojen todellisista kustannuksista.			
5. Luottojen todelliset kustannukset ovat helposti selvitettävissä.			
6. Velkakierteeseen voi joutua helposti.			
7. Velan suorittaminen poistaa maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteristä heti.			
8. Luottotietorekisteriin kirjataan maksuhäiriömerkintä, kun lasku siirtyy ulosottoon perittäväksi.			
9. Velkajärjestelyn jälkeen maksamattomat velat annetaan velalliselle anteeksi.			
10. Olen tietoinen Takuusäätiön toiminnasta.			